

Załącznik do uchwały nr XL/256/2017
Rady Gminy Wartkowie
z dnia 29 sierpnia 2017 r.

**STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA
PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH
GMINY WARTKOWICE
NA LATA 2017-2026**

*Opracowanie:
Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej
w Wartkowicach*

Wartkowie, 2017 r.

Spis treści

1.	Proces opracowywania i podstawa prawna Strategii.....	3
2.	Charakterystyka Gminy Wartkowice	4
2.1.	Położenie geograficzne gminy	4
2.2.	Rys historyczny gminy	5
2.3.	Gospodarka	6
2.3.1.	Gospodarka komunalna.....	6
2.4.	Środowisko przyrodnicze i walory turystyczne	7
2.5.	Demografia gminy	9
2.6.	Poziom wykształcenia	13
2.7.	Rynek pracy	14
2.8.	Infrastruktura oświatowa	17
2.9.	Kultura	19
2.9.1.	Organizacje pozarządowe.....	19
2.10.	System opieki zdrowotnej	22
2.11.	Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	22
2.12.	Zespół Interdyscyplinarny	25
2.13.	Wspieranie rodziny	26
3.	Diagnoza sytuacji społecznej w gminie z perspektywy ośrodka pomocy społecznej.....	28
3.1.	Zasoby Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Wartkowicach	32
3.1.1.	Budżet Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Wartkowicach	32
4.	Identyfikacja potrzeb, zasobów oraz problemów społecznych Gminy Wartkowice.....	35
4.1.	Próba badawcza i jej charakterystyka	35
4.2.	Podstawowe problemy społeczne w opinii mieszkańców gminy	36
4.3.	Analiza SWOT	43
4.4.	Wnioski i prognozy zmian	46
5.	Wizja i misja oraz kierunki rozwoju Gminy Wartkowice.....	49
5.1.	Misja i wizja	49
5.2.	Cele strategiczne i operacyjne w zakresie polityki społecznej oraz kierunki działań	49
5.3.	Spójność założeń Strategii z innymi dokumentami strategicznymi	54
6.	Źródła finansowania celów strategicznych	56
7.	Wdrażanie, monitoring i ewaluacja Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych	56
	ZAŁĄCZNIK 1.....	58

1. Proces opracowywania i podstawa prawna Strategii

Kluczowym dokumentem strategicznym w zakresie polityki społecznej jest dla samorządu gminnego Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych. Obowiązek opracowania strategii wynika z art. 17 ust 1 ustawy z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej¹, zgodnie z którym zadaniem własnym gminy o charakterze obowiązkowym jest: "opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych, ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka".

Dotychczas obowiązywała aktualizacja strategii z 2008 r.², która analizowała ówczesne problemy oraz zasoby społeczne opracowane w wyniku spotkań warsztatowych i przeprowadzonego badania ankietowego. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych zestawia główne zagadnienia lokalnej polityki społecznej realizowane przez samorząd gminny oraz organizacje pozarządowe, której zapisy poszczególnych działań wpływają na warunki życia i pracy społeczności lokalnej.

Rzetelne opracowanie założeń strategii jest związane z rozpoznaniem potrzeb mieszkańców, sformułowaniem priorytetów rozwoju gminy oraz dokonaniem szerokiej analizy sytuacji społecznej Gminy Wartkowice. Tym samym, w celu dostosowania dokumentu do rzeczywistości, uwzględniając zmiany nieustannie zachodzące w środowisku społecznym gminy, proces przygotowania nowej strategii został rozpoczęty w 2016 r. poprzez rozpowszechnianie kwestionariuszy ankietowych wśród mieszkańców gminy w celu poznania opinii na temat postrzegania problemów i potrzeb społecznych oraz wskazania możliwości ich rozwiązywania. Kolejnym etapem prac było zorganizowanie spotkania warsztatowego, w którym wzięli udział przedstawiciele wielu środowisk lokalnych, przedstawiciele organizacji pozarządowych, przedstawiciele jednostek organizacyjnych gminy, placówek oświatowych, policji, ochrony zdrowia, biblioteki oraz przedstawiciele radnych, sołtysów i mieszkańców gminy. Tym samym spełniony został warunek konieczny do budowania strategii tj. realizacja koncepcji partycypacyjnej, czyli współtworzenia dokumentu przy udziale osób reprezentujących różne środowiska lokalne. Bezpośrednie wypowiedzenie się w/w osób podczas badania i warsztatów dało realny wpływ na diagnozę właściwych problemów i skuteczne ich rozwiązanie.

Analizując konstrukcję dokumentu oraz różnorodność problemów występujących w gminie należało wziąć również pod uwagę następujące akty prawne:

- ustawę z dnia 9 czerwca 2011r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej;
- ustawę z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie;
- ustawę z dnia 26 października 1982r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi;

¹ Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2016 r. poz. 930, 1583, 1948, 2174, z 2017 r. poz. 38, 60, 624, 777) – stan prawny na dzień sporządzenia strategii.

² Uchwała Nr XXX/171/08 Rady Gminy Wartkowice z dnia 19 listopada 2008 r. w sprawie przyjęcia „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Wartkowice na lata 2009-2015”.

- ustawę z dnia 19 sierpnia 1994r. o ochronie zdrowia psychicznego.

Dane statystyczne niezbędne do przygotowania niniejszego opracowania zostały pozyskane z ewidencji ludności Urzędu Gminy Wartkowie, sprawozdań ośrodka pomocy społecznej oraz danych Powiatowego Urzędu Pracy i Głównego Urzędu Statystycznego. Ponadto wykorzystane zostało zestawienie danych o gminie Wartkowie, opublikowane na stronie www.polskawliczbach.pl Dane tam zamieszczone zostały opracowane na podstawie danych z GUS oraz Narodowego Spisu Powszechnego przeprowadzonego w 2011.

Przyjęcie przez samorząd Gminy Wartkowie Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych ma istotne znaczenie dla realizacji lokalnej polityki społecznej i pozyskiwania funduszy na jej finansowanie. Przy realizacji w stopniu właściwym polityki społecznej niezbędne jest zaplanowanie kierunków działań i postawienie trafnej diagnozy, co skutkować będzie zaspokojeniem większości potrzeb społeczności lokalnej i niwelowaniu rozwarstwienia społecznego. Strategia jako dokument określa cele, ale nie precyzuje kolejności, tempa i miejsca ich realizacji. Wynikać to będzie z innych dokumentów programowo-planistycznych.

Horyzont czasowy Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych został określony na lata 2017-2026. Dziesięcioletni przedział czasowy pozwoli wdrożyć długofalowe rozwiązywanie problemów społeczności lokalnej.

2. Charakterystyka Gminy Wartkowie

2.1. Położenie geograficzne gminy

Gmina Wartkowie jest obszarem wiejskim położonym w północno – zachodniej części województwa łódzkiego, w powiecie poddębickim. Powierzchnia gminy wynosi 140,12 km² i jest pod tym względem drugą gminą w powiecie. Liczba ludności gminy wynosi 6,3 tys. mieszkańców, co stanowi 15,1% ludności powiatu.

Rys. 1. Położenie gminy Wartkowie na tle powiatu poddębickiego

Gmina Wartkowie jest jedną ze 133 gmin wiejskich województwa łódzkiego. Jest położona na granicy trzech powiatów i sąsiaduje z wchodzącymi w ich skład gminami:

- Gminą Uniejów, Gminą Poddębice i Gminą Dalików (w powiecie poddębickim);
- Gminą Świnice Warckie i Gminą Łęczyca (powiecie łęczyckim);

- Gminą Parzęczew (w powiecie zgierskim).

Gmina Wartkowice pod względem zajmowanej powierzchni ogólnej, jak również liczby mieszkańców należy do trzech największych i najbardziej zaludnionych gmin powiatu poddębickiego (Poddębice, Zadzim, Wartkowice). Pod względem administracyjnym jej obszar tworzy 60 miejscowości, skupionych w 42 sołectwa. Siedziba Urzędu Gminy zlokalizowana jest w Starym Gostkowie. Głównym elementem krajobrazowym gminy jest dolina rzeki Ner, będąca dopływem rzeki Warty.

Gmina Wartkowice ma charakter typowo rolniczy. Użytki rolne stanowią 81% jej całkowitej powierzchni. Podstawowe źródło utrzymania mieszkańców stanowi praca w gospodarstwie rolnym. Rolnicy specjalizują się głównie w produkcji mleka dostarczanego do okolicznych zakładów mleczarskich w Wartkowicach, Ozorkowie, Łodzi, Kutnie. Na terenie Gminy brak szczególnych bogactw naturalnych, a obszar charakteryzuje się małą lesistością i średnią jakością gleb. Ważnym elementem mającym wpływ na funkcjonowanie Gminy jest przecinająca ją w północnej części autostrada A2 z węzłem Wartkowice.

2.2. Rys historyczny gminy

Historia terenów gminy zapisała się już w wieku III i IV n.e. Obszar, na którym leży Gmina Wartkowice posiada długą historię osadniczą. W najstarszych zachowanych wzmiankach z 1388 r. wspomnianymi jej właścicielami są Janko de Warthcouie i Jacek de Woyla. W odległości paru kilometrów przebiegał nadwarciański fragment szlaku bursztynowego. Główną oś osadniczą stanowiła rzeka Ner. Zasiedlane były krawędzie jej doliny, a także wpadające do niej ciek. Ślady najstarszego osadnictwa reprezentują trzy stanowiska z okresu neolitu w Dzierżawach, Orzeszkowie i Białej Górze. Wczesna epoka brązu reprezentowana jest przez stanowiska należące do kultury trzcinieckiej, a znajdują się one w Wierzbowej. Liczne stanowiska kultury łużyckiej w wielu miejscowościach wskazują na ożywienie działalności osadniczej. Zjawisko to znajduje kontynuację w następujących po epoce brązu okresach halsztackim i lateńskim. Okres wczesnego średniowiecza reprezentują nieliczne stanowiska zlokalizowane wzdłuż doliny rzeki Ner. Najstarsza osada, która znajduje się w Drwalewie, datowana jest na XIII wiek. Na terenie Krzepocinka znajduje się grodzisko datowane na XI-XIII wiek. We wczesnym średniowieczu teren gminy leżał na terenie państwa plemiennego, którego stolicę lokuje się w Łęczycy, a zamieszkiwało je plemię noszące nazwę Łęczycan. W X wieku weszło ono w skład Księstwa Polan. Około 1264 roku wydzielone zostało z Księstwa Łęczyckiego Księstwo Sieradzkie. Odtąd granica pomiędzy łęczyckim a sieradzkim biegła wzdłuż Neru i Wolbórki. W XIV wieku Księstwa przekształciły się w województwa. Ten podział terytorialny przetrwał do rozbiorów. Władze pruskie na miejsce województw wprowadziły departamenty. Łęczyckie weszło do departamentu warszawskiego, sieradzkiego i kaliskiego.

Najstarszą historycznie udokumentowaną miejscowością gminy jest Tur. Miejscowość jest wymieniona w potwierdzeniu posiadłości arcybiskupów gnieźnieńskich z 1136 roku.

Starą metrykę posiadają również Ujazd z 1294 roku, Saków z XII wieku i Gostków z 1391 roku, a wzmianki o Wartkowicach pochodzą z 1336 roku.

Pod względem geologicznym gmina leży na pograniczu dwu jednostek geologicznych: Niecki Łódzkiej i Wału Środkowopolskiego, które powstały pod koniec jury. Pod względem klimatu gmina nie odbiega od terenów ją otaczających.

2.3. Gospodarka

Podstawową dziedziną gospodarki gminy jest rolnictwo. Ogólna powierzchnia gruntów rolnych wynosi 11.221 ha. W strukturze własności gruntów dominują indywidualne gospodarstwa rolne, stanowiące ok. 80% ogólnej powierzchni gminy.

Pracę w gospodarstwie należy uznać za podstawowe źródło utrzymania mieszkańców gminy. Rolnicy specjalizują się głównie w produkcji mleka i są dostawcami tego produktu do okolicznych zakładów mleczarskich w Wartkowicach, Ozorkowie, Łodzi, Kutnie. W produkcji roślinnej dominują zboża i ziemniaki, natomiast w zwierzęcej - hodowla bydła i trzody chlewnej.

Gmina charakteryzuje się niskim wskaźnikiem zalesienia – lasy i grunty leśne stanowią około 10 % jej ogólnej powierzchni. Zdecydowana większość lasów to lasy państwowe zajmujące 71% powierzchni leśnej. Kompleksy leśne skupione są w okolicach miejscowości Stary Gostków, Biernacice, Kłódno, Światonia. Niewątpliwie lasy odgrywają szczególną rolę krajobrazowo-przyrodniczą i turystyczno-rekreacyjną.

Na terenie gminy przeważają użytki rolne o niskiej klasie bonitacyjnej, gdyż stanowią one 76% ogólnej powierzchni gruntów rolnych, natomiast gleby klas II, III, IV stanowią łącznie tylko 24%. Słabe gleby ograniczają możliwość uzyskiwania przez rolników wysokich dochodów z produkcji bardziej opłacalnych upraw.

Działalność handlowo-usługową na terenie gminy prowadzi sieć sklepów spożywczo-przemysłowych oraz inne podmioty gospodarcze wykonujące usługi na rzecz mieszkańców. Do największych należą:

- Międzynarodowy Koncern Tytoniowy Japan Tabacoo „JTI Polska Sp. z o.o.” w Starym Gostkowie;
- Spółdzielnia Mleczarska „Mleczwart” w Wartkowicach;
- Bank Spółdzielczy w Wartkowicach;
- Mazowieckie Centrum Hodowli i Rozrodu Zwierząt Zakład w Starym Gostkowie.

2.3.1. Gospodarka komunalna

W Gminie Wartkowice układ drogowy składa się z dróg publicznych: wojewódzkich, powiatowych i gminnych. Przez teren gminy na odcinku 20 km przebiega oddana do użytku w 2006r. autostrada A2 z węzłem komunikacyjnym „Wartkowice”, stwarzającym korzystne i szybkie połączenie zewnętrzne.

Drogi wojewódzkie to droga nr 703 relacji Poddębice – Gostków – Łęczycza-Łódź, przebiegająca przez gminę w układzie północ-południe i droga nr 469 relacji Ozorków – Gostków – Uniejów-Koło, przebiegająca w układzie wschód-zachód.

Na obszarze gminy funkcjonuje 10 dróg powiatowych o łącznej długości 34 km, o nawierzchni bitumicznej. Drogi gminne w liczbie 40 zajmują łączną długość 96 km, w tym 55,5 km o nawierzchni bitumicznej. Sieć dróg gminnych uzupełniają drogi wiejskie.

Gmina Wartkowice leży w aglomeracji łódzkiej, a odległość do Łodzi wynosi 60 km. Odległość do innych większych ośrodków: do Sieradza 60 km, do Poznania 160 km.

Mieszkańcy gminy zaopatrywani są w wodę z wodociągów komunalnych, a stopień wodociągowania określa się jako wysoki, gdyż na 60 miejscowości 58 jest wyposażonych w sieć wodociągową. Ścieki odprowadzane są do oczyszczalni mechaniczno-biologicznej typu „OBRA”, znajdującej się w Wartkowicach. Przedsiębiorcy wykorzystują przepływającą przez teren gminy rzekę Ner do produkcji ekologicznej energii poprzez zainstalowane Małe Elektrownie Wodne (M.E.W.).

2.4. Środowisko przyrodnicze i walory turystyczne

Gmina Wartkowice leży na terenie Kotliny Kolskiej. Kotlinę tą tworzy rozszerzona dolina rzeki Warty oraz wylot Pradoliny Warszawsko - Berlińskiej. Gmina leży na lekko wyniesionym ponad dno pradoliny terenie. Głównym elementem krajobrazu jest płaska i rozległa dolina rzeki Ner, która na całej długości jest uregulowana i obwałowana. Ponadto na terenie doliny znajduje się szereg kanałów i pozostałości starorzeczy. Główną rzeką odwadniającą zachodnią część gminy jest Pisia.

Atutami gminy są: czyste środowisko przyrodnicze, korzystne uwarunkowania dla rozwoju rolnictwa tradycyjnego, przebieg autostrady A-2, zabytki. Na terenie gminy znajduje się 17 uznanych pomników przyrody oraz 3 parki podworskie.

Pomniki przyrody to³:

- w Biernacicach: 2 jesiony wyniosłe i 1 modrzew europejski;
- w Bronowie: altanka grabowa z 6 drzew, 1 topola biała, 2 jesiony wyniosłe, 1 dąb szypułkowy;
- w parku w Gostkowie: 2 modrzewie europejskie, 1 dąb szypułkowy, 1 wiąz szypułkowy, 2 klony jawory, 1 grab pospolity, bluszcz;
- aleja wielogatunkowa lipowo - klonowo-jesionowo-wiązowa z 36 drzew przy drodze Gostków – Poddębice:
 - * szpaler wschodni: 3 lipy drobnolistne, 3 klony zwyczajne, 16 jesionów wyniosłych;
 - * szpaler zachodni: 8 jesionów wyniosłych, 4 klony zwyczajne, 2 wiązy szypułkowe.

Parki podworskie znajdujące się:

- w Biernacicach – park wiejski, pow. 5,10ha;
- w Bronowie – park zabytkowy o pow. 7,60ha;

³ Pomniki zostały utworzone Rozporządzeniem Wojewody Sieradzkiego z 3 lutego 1998 r. w sprawie uznania za pomnik przyrody (Dziennik Urzędowy Woj. Sieradzkiego Nr 3, poz. 9 z dnia 19 lutego 1998r.)

- w Gostkowie – park zabytkowy o pow. 3,90ha.

Ponadto na terenie gminy, oprócz walorów przyrodniczo-krajobrazowych, znajdują się obiekty zabytkowe, stanowiące atrakcję dla potencjalnych turystów. Należą do nich:

- kościół parafialny w Turze p.w. Piotra i Pawła – obiekt drewniany wybudowany w 1754 r.;
- Zespół Pałacowo-Parkowy w Starym Gostkowie, gdzie obecnie znajduje się siedziba Urzędu Gminy, wybudowany w 1802 r. w stylu neoklasycystycznym, powierzchnia parku wynosi 3,90 ha;
- obelisk w Starym Gostkowie upamiętniający stoczone w Gostkowie walki Legionów Józefa Piłsudskiego z wojskiem rosyjskim w 1914 roku;
- kościół parafialny w Dzierżawach p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa budowany w latach 1954-58;
- Zespół Dworsko-Parkowy w Bronowie o powierzchni 7,60 ha, gdzie w latach 1862 -1872 mieszkała i tworzyła Maria Konopnicka.

W gminie od 1986 r. działa Zespół Śpiewaczy „Polesianki”. Od początku swego istnienia czynnie Zespół włącza się w życie gminy uświetniając wiele uroczystości patriotycznych, religijnych i kulturalnych. „Polesianki” prezentują pieśni ludowe regionu łęczyckiego. Zespół wiele razy brał udział w różnego rodzaju przeglądach i festiwalach zespołów folklorystycznych zdobywając wiele nagród i wyróżnień, zarówno o zasięgu powiatowym, wojewódzkim jak i ogólnopolskim. W 2006r. Zespół otrzymał Nagrodę Ministra *Kultury i Dziedzictwa Narodowego* za całokształt działalności.

W gminie znajdują się następujące oznakowane szlaki turystyczne:

1. Szlak rowerowy (niebieski) „Gorących Źródeł” o długości 13,6 km, przebiegający przez miejscowości: Sędów – Spędoszyn - Kolonia – Polesie – Bronówek – Światonia – Zelgoszcz;
2. Szlak pieszy (żółty) „Św. Faustyny Kowalskiej” o długości 9,2 km, przebiegający przez miejscowości: Kiki – Dzierżawy – Ner-Parcel – Ner – Wartkowice - ul. Spółdzielcza - Stary Gostków;
3. Szlak pieszy (niebieski) „Marii Konopnickiej” o długości 11,9 km, przebiegający przez miejscowości: Bronów – Konopnica – Światonia – Zacisze – Brudnówek – Mrówna – Kiki - Dzierżawy -Saków.
4. Szlak rowerowy „Po Ziemi Poddębickiej” (zielony) o długości 23,7 km przebiegający przez miejscowości: Nowa Wieś - Tur - Spędoszyn - Wartkowice - Stary Gostków - Starzyny - Biała Góra - Wola Niedźwiedzia - Wierzbowa - Sucha Dolna.

Przez teren gminy przebiega też ścieżka edukacyjno-przyrodnicza, którą dysponuje Nadleśnictwo Poddębice. Ścieżka rozpoczyna się na parkingu leśnym, położonym w miejscowości Gostków, przy trasie Poddębice - Łęczycza. Następnie wiedzie przez kompleks leśny i po 2 km kończy swój bieg na szkółce leśnej. Ścieżka ma za zadanie zaznajomić młodzież szkolną i inne osoby odpoczywające na łonie natury, z różnymi zagadnieniami dotyczącymi lasu i środowiska naturalnego.

2.5. Demografia gminy

Gmina Wartkowiec liczy 6318 mieszkańców, z czego **50,4%** stanowią kobiety, a **49,6%** mężczyźni (wg stanu na dzień 31 grudnia 2016 r.). Struktura zmian liczby w latach 2012- 2016 przedstawia tabela 1.

Tabela 1. Liczba ludności Gminy Wartkowiec w latach 2012- 2016

Lata	Ogółem	Kobiety	Mężczyźni
2012	6426	3232	3194
2013	6358	3202	3164
2014	6355	3195	3160
2015	6357	3195	3162
2016	6318	3187	3131

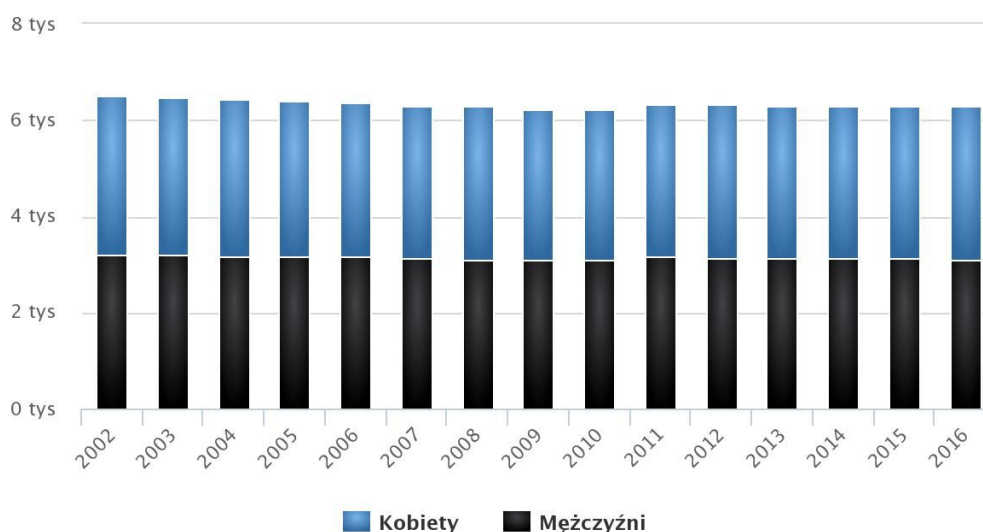
Źródło: opracowanie na podstawie danych z ewidencji ludności Urzędu Gminy Wartkowiec

Dynamikę zmiany liczby ludności wg płci na przestrzeni lat 2002-2016 przedstawia wykres 1.

Wykres 1.

Populacja – Gmina Wartkowiec w latach 2002 – 2016

(Źródło: GUS)

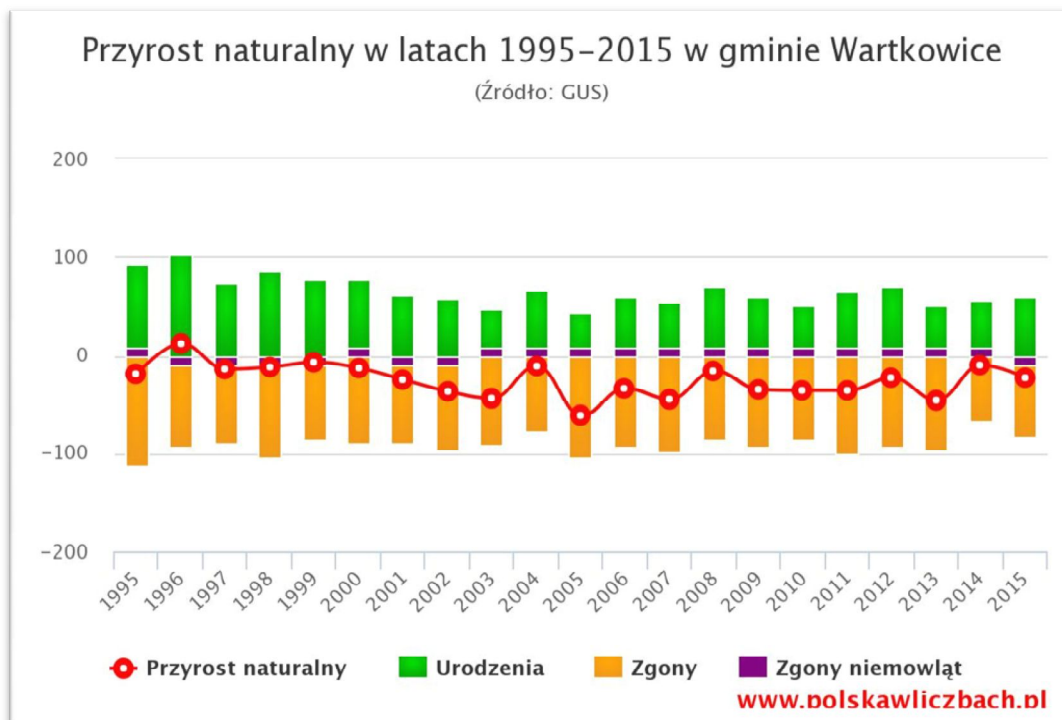

www.polskawliczbach.pl

Źródło: www.polskawliczbach.pl na podstawie danych GUS

Z przedstawionych w tabeli 1 danych wynika, iż na przestrzeni lat liczba mieszkańców gminy spada. W latach 2002-2016 liczba mieszkańców **zmałała** o **3,3%**. Stosunek liczby kobiet do mężczyzn wykazany na wykresie 1 jest na przestrzeni lat niezmienny i charakteryzuje się niewielką przewagą liczby kobiet.

Wykres 2.

Źródło: www.polskawliczbach.pl na podstawie danych GUS

Trwający proces starzenia się społeczeństwa będący wynikiem korzystnego zjawiska, jakim jest wydłużanie się trwania życia potęgowany jest niskim poziomem dzietności. W analizowanym okresie w Gminie Wartkowie obserwowano niezmiennie ujemny przyrost naturalny. Oznacza to, że każdego roku odnotowuje się przewagę zgonów nad liczbą urodzeń żywych. Największy spadek liczby urodzeń odnotowano w roku 2013, przyrost naturalny wyniósł wówczas „- 51” (tabela 2). Należy przyjąć, iż spadek liczby urodzeń będzie postępował ponieważ w kolejnych latach w wiek największego natężenia urodzeń (25-35 lat) będą wchodziły roczniki kobiet z niżu demograficznego z lat 90-tych i początku XXI w.

Tabela 2. Liczba urodzeń i zgonów na przestrzeni lat 2012-2016 dla mieszkańców Gminy Wartkowie

ROK	URODZENIA	ZGONY
2012	62	93
2013	49	100
2014	58	67
2015	59	80
2016	56	89

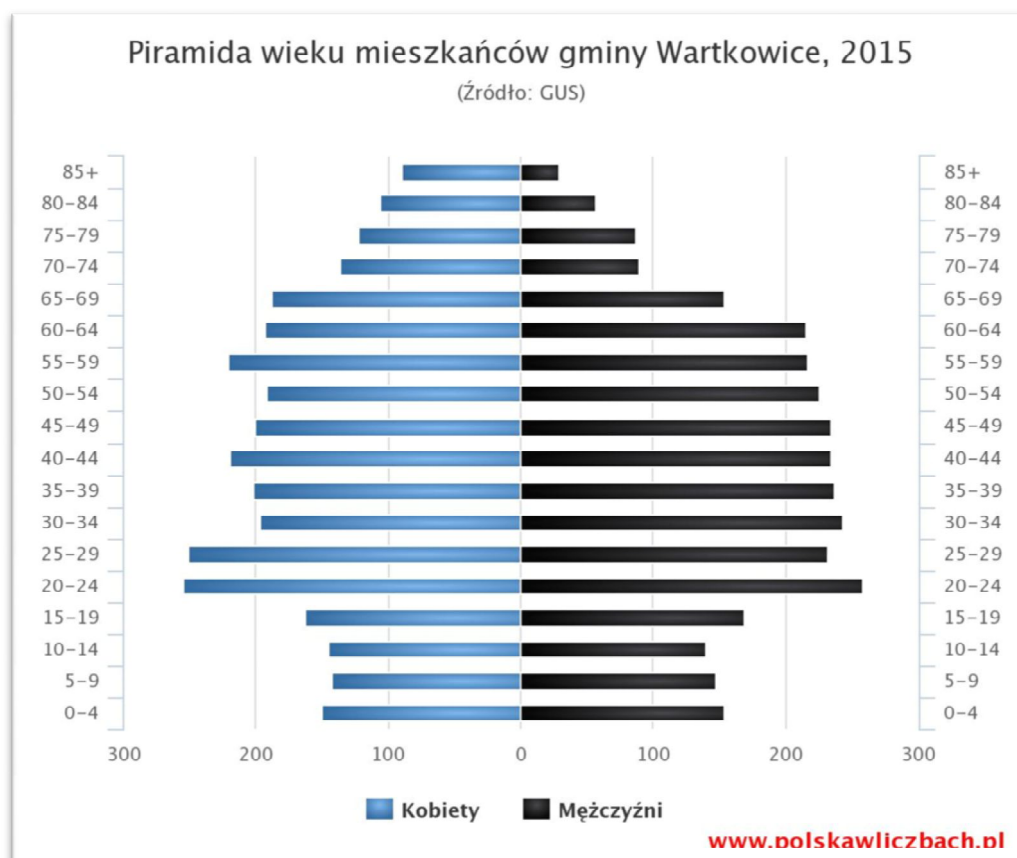
Źródło: opracowanie na podstawie danych z ewidencji ludności Urzędu Gminy Wartkowie

Utrzymujący się spadek liczny urodzeń wywołuje tendencję, która wpływa na szybsze starzenie się ludności. Ujemny przyrost naturalny stanowi wyzwanie do podjęcia działań służących poprawie jakości życia mieszkańców i zahamowania negatywnego zjawiska większej ilości zgonów niż urodzeń. Wzrastającej liczbie urodzeń mogą sprzyjać obecne

i nowe rozwiązania polityki społecznej w postaci programów prospołecznych: „becikowego”, program „Rodzina 500plus” lub Karta Dużej Rodziny.

Poniższy wykres 3 przedstawia strukturę wiekową mieszkańców gminy na podstawie danych z GUS z 2015 r.

Wykres 3.

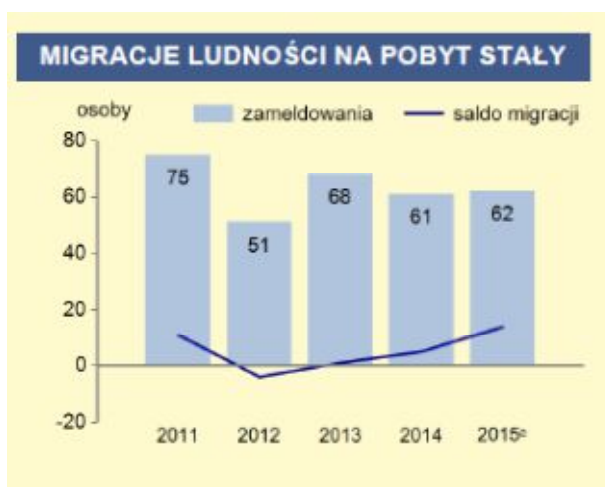

Źródło: www.polskawliczbach.pl na podstawie danych GUS

Według danych GUS średni wiek mieszkańców wynosi **40,8 lat** i jest **nieznacznie mniejszy od** średniego wieku mieszkańców województwa łódzkiego oraz **porównywalny do** średniego wieku mieszkańców całej Polski.

Kolejnym zjawiskiem, które ma wpływ na strukturę demograficzną gminy, są migracje. Najczęściej są to migracje w poszukiwaniu pracy poza miejscem zamieszkania lub wyjazdy uczniów i studentów do większych miast w celach edukacyjnych, najczęściej bez powrotu do rodzinnych gospodarstw. Migracje ludności na przestrzeni lat przedstawia opracowanie GUS (wykres 4):

Wykres 4. Migracje ludności na pobyt stały mieszkańców Gminy Wartkowiec na przestrzeni lat 2011-2015

Źródło: opracowanie GUS: „Samorządowe Vademecum Samorządowca 2016”

Według ostatnich danych GUS w 2015 roku zarejestrowano **59** zameldowań w ruchu wewnętrznym oraz **48** wymeldowań, w wyniku czego saldo migracji wewnętrznych wynosi dla gminy Wartkowiec **11**. Szczególną uwagę zwracają migracje zarobkowe, gdzie mieszkańcy migrujący za pracą nie wracają na te tereny. Wśród w/w osób przeważają ludzie młodzi mogący zasilić odsetek osób w wieku produkcyjnym. Wyjazd osób młodych, ambitnych i zdolnych będzie powodować pogłębiający się marazm społeczności lokalnej i przewagę osób w wieku poprodukcyjnym.

Zasoby ludzkie to jeden z podstawowych czynników rozwoju społeczno-gospodarczego gminy. Trendy rozwoju ludnościowego stanowią najważniejszą przesłankę możliwości realizacji programów rozwoju społecznego oraz wskazują na przyszłe potrzeby gminy w zakresie obiektów infrastruktury społecznej i technicznej, miejsc pracy, budownictwa i oświaty.

Z punktu widzenia rynku pracy i zasobów siły roboczej statystyka dla mieszkańców gminy przedstawia się następująco:

Tabela 3: Statystyka mieszkańców gminy z punktu widzenia rynku pracy (stan na dzień 22.02.2017 r.)

Wiek	Mężczyźni	Kobiety	Ogółem
Przedprodukcyjny (0-18)	584	583	1167
Produkcyjny (19-60)	-	1804	3966
Produkcyjny (19-65)	2162	-	
Poprodukcyjny >61	-	802	1180
Poprodukcyjny >66	378	-	

Źródło: opracowanie na podstawie danych z ewidencji ludności Urzędu Gminy Wartkowiec

W ujęciu wg tzw. ekonomicznych grup wieku największy odsetek ludności Gminy Wartkowice stanowią osoby w wieku produkcyjnym, tj. **62,8%** mieszkańców gminy, **18,5%** w wieku przedprodukcyjnym, a **18,7%** mieszkańców jest w wieku poprodukcyjnym. Przy sukcesywnym spadku liczby dzieci i osób młodych (17,5% ogółu mieszkańców) oraz rosnącej liczbie osób starszych (18% ogółu mieszkańców) należy oczekiwać, iż w najbliższych latach wzrastać będzie wskaźnik obciążenia demograficznego (obecnie na 100 osób w wieku produkcyjnym przypada 58 osób w wieku nieprodukcyjnym). Przy założeniu, że w najbliższym czasie zwiększy się liczba osób w wieku poprodukcyjnym, jest to jeden z tych obszarów, na które gmina i ośrodek pomocy dalej powinna szczególnie zwrócić uwagę. Osoby, które zakończyły aktywne życie zawodowe (będące na emeryturze, rencie chorobowej) borykają się z wieloma problemami, w tym samotnością, pojawiają się choroby, niepełnosprawność, poczucie nieprzydatności. Należy liczyć się z tym, że osoby te będą częściej korzystać ze świadczeń opieki zdrowotnej. Należy osoby starsze, przeżywające ten trudny okres swojego życia, motywować do aktywności zarówno fizycznej jak i intelektualnej.

2.6. Poziom wykształcenia

Z danych pozyskanych przez Główny Urząd Statystyczny wynika, iż **1.553** mieszkańców Gminy Wartkowice jest w wieku potencjalnej nauki (**3-24 lata**) (w tym **774** kobiet oraz **779** mężczyzn). Według Narodowego Spisu Powszechnego z 2011 roku **10,1%** ludności posiada wykształcenie wyższe, **1,9%** wykształcenie policealne, **10,4%** średnie ogólnokształcące, a **14,6%** średnie zawodowe. Wykształceniem zasadniczym zawodowym legitymuje się **23,4%** mieszkańców Gminy Wartkowice, gimnazjalnym **5,5%**, natomiast **31,9%** podstawowym ukończonym. **2,2%** mieszkańców zakończyło edukację przed ukończeniem szkoły podstawowej.

W porównaniu do całego województwa łódzkiego mieszkańcy Gminy Wartkowice mają **znacznie niższy** poziom wykształcenia. Wśród kobiet mieszkających w Gminie Wartkowice największy odsetek ma wykształcenie **podstawowe ukończone (32,5%)** oraz **zasadnicze zawodowe (17,5%)**. Mężczyźni najczęściej mają wykształcenie **podstawowe ukończone (31,3%)** oraz **zasadnicze zawodowe (29,5%)**⁴.

Zidentyfikowane zjawisko niskiego wykształcenia jest barierą społeczną w zakresie poruszania się po rynku pracy. Brak wyuczonego zawodu, niskie kwalifikacje są jednym z czynników utrudniającym znalezienie pracy. Jednakże wzrastająca migracja do większych miast w celach edukacyjnych jest szansą, że kolejne pokolenia młodych ludzi będą wykształcone, co wpłynie korzystnie na ich karierę zawodową.

Ponadto szansą dla osób z niskim wykształceniem są realizowane projekty w zakresie aktywizacji edukacyjnej i zawodowej oraz podnoszenia kwalifikacji, które mogą być realizowane przez Powiatowe Urzędy Pracy i Ośrodki Pomocy Społecznej. W zależności od potrzeb można uzyskać dofinansowanie ze środków Unii Europejskiej za zadania związane z poprawą sytuacji zawodowej oraz zwiększeniem szans poruszania się po rynku pracy.

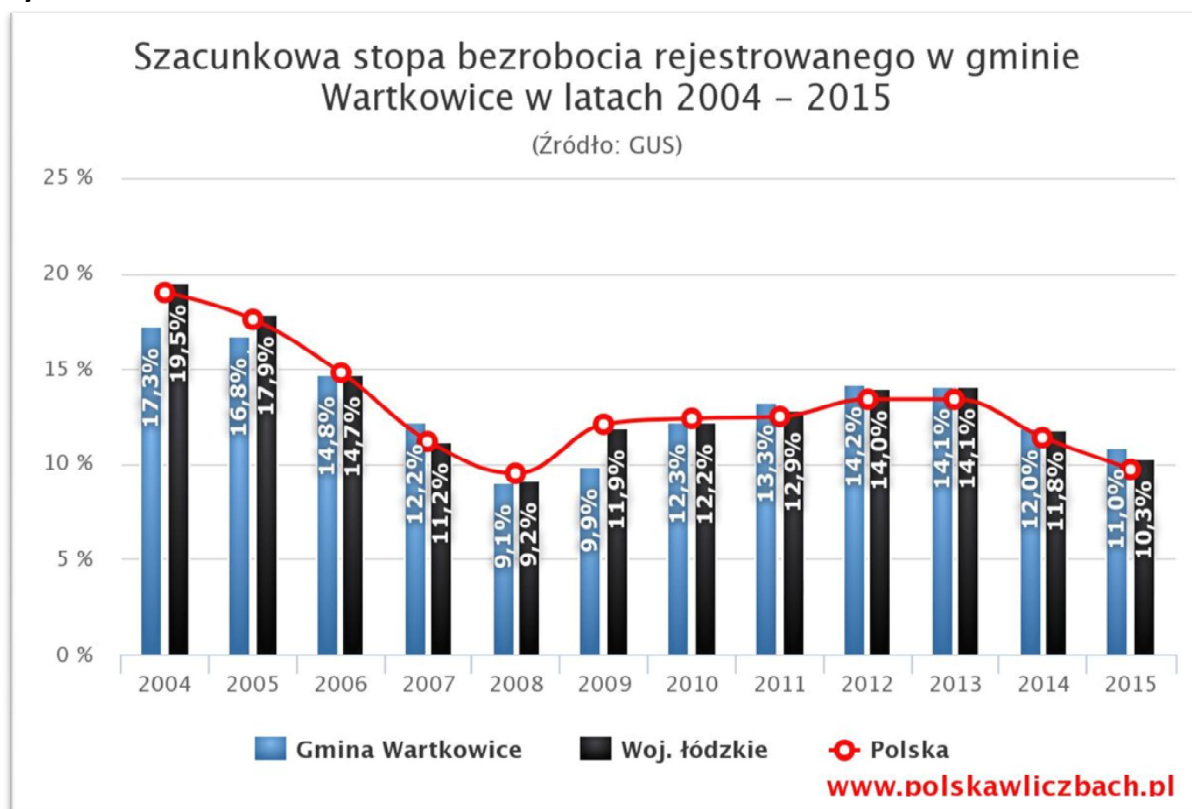
⁴http://www.polskawliczbach.pl/gmina_Wartkowice#ixzz4mBBqOmrR

2.7. Rynek pracy

W Gminie Wartkowie na 1000 mieszkańców pracuje **174** osób. **50,9%** wszystkich pracujących ogółem stanowią kobiety, a **49,1%** mężczyźni. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w gminie Wartkowie wynosi **3 900,35 PLN**, co odpowiada **94.00%** przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w Polsce⁵.

60,8% aktywnych zawodowo mieszkańców gminy Wartkowie pracuje w sektorze rolniczym (rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo), **14,6%** w przemyśle i budownictwie, a **16,2%** w sektorze usługowym (handel, naprawa pojazdów, transport, zakwaterowanie i gastronomia, informacja i komunikacja) oraz **16,2%** pracuje w sektorze finansowym (działalność finansowa i ubezpieczeniowa, obsługa rynku nieruchomości)⁶.

Wykres 5.

Źródło: www.polskawliczbach.pl na podstawie danych GUS

Z danych GUS wynika, iż na przełomie lat 2012-2015 obserwowany jest spadek liczby bezrobotnych z terenu Gminy Wartkowie zarejestrowanych w Urzędzie Pracy.

⁵http://www.polskawliczbach.pl/gmina_Wartkowie#infoPrac1k#ixzz4pIRGDnxT

⁶http://www.polskawliczbach.pl/gmina_Wartkowie#ixzz4mB9bFKHG

Tabela 4. Stan i struktura bezrobocia w porównaniu danych z Gminy Wartkowiece do danych ogółem z powiatu poddębickiego (stan na dzień 31.12.2016 r.)

	Gmina Wartkowiece	Powiat
Liczba bezrobotnych ogółem:	239	1591
w tym kobiet	125	778
Osoby zarejestrowane bez prawa do zasiłku	210	1423
w tym kobiety	108	692
Osoby zarejestrowane z prawem do zasiłku	29	168
w tym kobiety	17	86
Bezrobotni bez kwalifikacji zawodowych	49	349
w tym kobiety	23	152
Bezrobotni bez doświadczenia zawodowego	50	329
w tym kobiety	31	188
Kobiety, które nie podjęły zatrudnienia po urodzeniu dziecka	44	239
Osoby długotrwale bezrobotne	140	989
w tym kobiety	76	497
Osoby bezrobotne powyżej 50 roku życia	48	398
w tym kobiety	14	136
Osoby bezrobotne posiadające orzeczenie o niepełnosprawności	14	102
w tym kobiety	7	53
Zarejestrowani poszukujący pracy	5	43
w tym kobiety	1	14
Stopa bezrobocia wg GUS – stan na koniec grudnia 2016 r. – powiat poddębicki	9,5%	
Stopa bezrobocia wg GUS – stan na koniec grudnia 2016 r. – województwo łódzkie	8,6%	
Stopa bezrobocia wg GUS – stan na koniec grudnia 2016 r. – Polska	8,3%	

Źródło: opracowanie na podstawie danych statystycznych Powiatowego Urzędu Pracy w Poddębicach <http://poddebice.praca.gov.pl>

Szansą dla osób niezaradnych, nie podejmujących zatrudnienia, bezrobotnych są projekty w zakresie aktywizacji zawodowej, podnoszenia kwalifikacji, które mogą być realizowane zarówno przez Powiatowe Urzędy Pracy, jak i Ośrodki Pomocy Społecznej. W zależności od potrzeb można uzyskać dofinansowanie ze środków Unii Europejskiej na zadania związane z poprawą sytuacji zawodowej oraz zwiększeniem szans poruszania się po rynku pracy. I tak, w ostatnich latach istotną formą wsparcia osób bezrobotnych w Gminie Wartkowiece był realizowany bezpośrednio przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wartkowicach projekt systemowy „Jestem Mobilny” współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego. Dzięki pozyskanym środkom finansowym w latach 2008-2014 wsparciem objęte zostało 76 osób (54 kobiety i 22 mężczyzn). Były to osoby bezrobotne, w tym długotrwale bezrobotne lub nieaktywne zawodowo. Wśród tej grupy 32 osoby to osoby z wykształceniem podstawowym, gimnazjalnym lub niższym, natomiast 44 osoby posiadały wykształcenie ponadgimnazjalne.

Projekt systemowy skierowany był do osób znajdujących się w przestrzeni ubóstwa i wykluczenia społecznego, znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy, borykających się z problemem bezrobocia. Działania w projekcie ukierunkowane były przede wszystkim na zwiększenie szans w znalezieniu zatrudnienia, wyrównywanie deficytów wynikających z braku dostępu do określonych dóbr i usług, braku posiadanych kwalifikacji, czy też innych czynników powodujących ograniczenie szans na równoprawny z większością społeczeństwa udział w życiu rodzinnym, społecznym i zawodowym.

W ramach konkretnie tego projektu, beneficjenci zostali objęci instrumentami aktywizacji zawodowej, aktywizacji społecznej oraz aktywizacji edukacyjnej. Między innymi zostały sfinansowane:

- zajęcia w ramach podnoszenia kluczowych kompetencji o charakterze zawodowym: szkolenie na operatora wózków jezdniowych z napędem silnikowym, na sprzedawcę – przedstawiciela handlowego wraz z obsługą kasy fiskalnej i BHP, kurs na pracownika małej gastronomii, kurs na fryzjera, kosmetyczkę;
- trzymiesięczny staż u pracodawcy;
- zajęcia szkolne związane z uzupełnieniem wykształcenia na poziomie ponadgimnazjalnym (koszty czesnego, zakupu podręczników, dojazdu do szkoły);
- prawo jazdy kat. B.
- zajęcia indywidualne i grupowe z doradcą zawodowym i psychologiem;
- zajęcia warsztatowe z zakresu zarządzania budżetem czy przedsiębiorczości.

Wszelkie działania, które skierowano do osób uczestniczących akurat w tym projekcie miały przede wszystkim na celu poprawę poruszania się ich po rynku pracy, zwiększenie kompetencji i zdobycie nowych kwalifikacji zawodowych.

Obecnie projekty systemowe zostały zastąpione nową perspektywą i pojawiły się nowe działania z możliwością dofinansowania ze środków unijnych, m.in. Regionalny Program Operacyjny (RPO). Tutaj, w ramach Osi IX „Aktywizacja społeczno-zawodowa osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym”, podmioty specjalizujące się w aktywizowaniu osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym takie jak:

- instytucje pomocy i integracji społecznej,
- podmioty ekonomii społecznej,
- jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne, związki i stowarzyszenia jst,
- organizacje pozarządowe,
- kościoły, związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i związków wyznaniowych,
- przedsiębiorcy,

mogą w ramach ogłaszanych konkursów pozyskiwać środki na realizację:

1. Programów służących aktywizacji społeczno-zawodowej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym za pomocą instrumentów aktywizacji społecznej, zawodowej, edukacyjnej:

- a) instrumenty aktywizacji społecznej ukierunkowane na przywrócenie zdolności do prawidłowego wypełniania ról społecznych, w tym praca socjalna,

- b) instrumenty aktywizacji zawodowej ukierunkowane na podniesienie kwalifikacji zawodowych, poszerzenie wiedzy i umiejętności w celu uzyskania lub utrzymania zatrudnienia,
- c) instrumenty aktywizacji edukacyjnej ukierunkowane na poszerzenie wiedzy i umiejętności podnoszących kompetencje ogólne, wpływające na status społeczny.

2. Wsparcie na tworzenie lub funkcjonowanie podmiotów integracji społecznej służące realizacji usług reintegracji społeczno-zawodowej, w tym KIS, CIS, WTZ, ZAZ.

Proces wsparcia odbywa się w oparciu o ścieżkę reintegracji, stworzoną indywidualnie dla każdej osoby, z uwzględnieniem diagnozy sytuacji problemowej, zasobów, potencjału, predyspozycji, potrzeb, z zastrzeżeniem, że nie może ona obejmować wyłącznie pracy socjalnej. Usługi aktywnej integracji o charakterze zawodowym nie mogą stanowić pierwszego elementu wsparcia w ramach ścieżki reintegracji. Wówczas minimalny wkład własny wynosi 15% - dla jednostek pomocy społecznej (OPS, PCPR), 5% - pozostałe projekty.

Szansą na pozyskiwanie środków jest również Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój (PO WER) na lata 2014-2020, który jest odpowiedzialny za przeprowadzanie reform w obszarach zatrudnienia, włączenia społecznego, edukacji, szkolnictwa wyższego, zdrowia i dobrego rządzenia. Program ma na celu wspieranie innowacji społecznych i współpracę ponadnarodową w wymienionych obszarach oraz wdrażanie w Polsce Inicjatywy na rzecz zatrudnienia osób młodych. PO WER wspiera następujące obszary:

- zatrudnienie i mobilność pracowników,
- włączenie społeczne i walkę z ubóstwem,
- inwestowanie w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie, wzmacnianie sprawności i efektywności państwa.

Dlatego też realizacja tego typu projektów ukierunkowanych na aktywizację społeczno-zawodową a jednocześnie walkę ze zjawiskiem wykluczenia społecznego stwarza szansę i możliwość podjęcia dodatkowych - poza ustawowymi - działań i skierowania nowych instrumentów aktywizacji w zależności od potrzeb mieszkańców, zarówno do osób z niskim wykształceniem, bezrobotnych, jak również niepełnosprawnych czy osób starszych.

2.8. Infrastruktura oświatowa

Na terenie gminy funkcjonują następujące placówki oświatowe:

- Zespół Szkół w Wartkowicach (oddział przedszkolny, szkoła podstawowa, gimnazjum);
- Szkoła Podstawowa w Kłodnej (oddział przedszkolny, szkoła podstawowa);
- Punkt przedszkolny w Drwalewie;
- Punkt przedszkolny w Pełczyskach;
- Punkt Przedszkolny w Parądzicach;
- Publiczne Przedszkole w Wartkowicach.

Obsługę finansowo – administracyjną nad w/w placówkami zapewnia Gminny Zespół Obsługi Oświaty.

Równomierne rozmieszczenie szkół na terenie całej gminy stanowi wystarczającą bazę dla rozwoju szkolnictwa. Bez zarzutu działa system dowożenia dzieci do szkół, średnio dziennie dowożonych jest 359 dzieci (łącznie z dziećmi z oddziałów przedszkolnych), które mają zapewnioną opiekę przez zatrudnionych opiekunów.

Wszystkie szkoły wyposażone są w sale komputerowe z dostępem do Internetu. Szkoły zapewniają uczniom dobrą atmosferę zajęć dydaktycznych. Zabiegają o dodatkowe środki finansowe na realizację pomysłów edukacyjnych służących rozwijaniu zainteresowań i pasji uczniów oraz służących doposażeniu bazy technicznej i dydaktycznej. Szkoły wspólnie z samorządem gminnym realizują pomysły edukacyjne z kręgu profilaktyki, integracji, edukacji.

Tabela 5: Placówki oświatowe w Gminie Wartkowie

Edukacja	2013	2014	2015	2016
Placówki wychowania przedszkolnego	6	7	7	6
w tym przedszkola	1	1	1	1
Miejsca w przedszkolach	46	46	46	46
Dzieci w placówkach wychowania przedszkolnego	141	142	133	144
Szkoły podstawowe	2	2	2	2
Uczniowie szkół podstawowych	248	268	294	262
Gimnazja	1	1	1	1
Uczniowie szkoły gimnazjalnej	186	176	166	136

Źródło: opracowanie na podstawie danych Gminnego Zespołu Obsługi Oświaty w Wartkovicach (wg stanu na dzień 30.09 każdego roku)

Dodatkową ofertę dla mieszkańców gminy gwarantuje funkcjonująca w centrum Wartkowie nowoczesna hala sportowa, boisko Orlik oraz boisko w Kłodnej. Zajęcia organizowane przez animatorów sportowych sprzyjają rozwojowi sportu i rekreacji wśród dzieci i młodzieży.

Według danych GUS **15,6%** mieszkańców gminy Wartkowie w wieku potencjalnej nauki (3-24 lata) zalicza się do przedziału **3-6 lat** - wychowanie przedszkolne (**15,4%** wśród dziewczynek i **15,9%** wśród chłopców). Na tysiąc dzieci w wieku przedszkolnym **672** uczęszcza do placówek wychowania przedszkolnego⁷.

Tabela 6: Kadra pedagogiczna placówek oświatowych w Gminie Wartkowie w przeliczeniu na pełne etaty

Liczba nauczycieli	Lata				
	2012	2013	2014	2015	2016
	68,1	56,54	60,51	58,66	59,7

Źródło: dane Gminnego Zespołu Obsługi Oświaty w Wartkovicach (wg stanu na dzień 30.09 każdego roku)

⁷Źródło: www.polskawliczbach.pl na podstawie danych GUS

Ze względu na zmniejszającą się liczbą dzieci uczęszczających do szkoły, niezbędnym krokiem stało się przeprowadzenie reorganizacji placówek, tym samym dzieci ze szkół podstawowych są dowożone do Zespołu Szkół, natomiast w placówkach pozostały tylko punkty przedszkolne. Skutkiem zmian były zmiany kadrowe, które obrazuje tabela 6.

W szkołach dzieci korzystają z refundowanych posiłków finansowanych w ramach „Programu pomoc państwa w zakresie dożywiania”. Uczniowie gminy mogą również skorzystać z pomocy materialnej o charakterze socjalnym, tj. „stypendium szkolne”. Na rok szkolny 2016/2017 rozpatrzone zostały 93 wnioski o przyznanie stypendium, z czego 86 zostało rozpatrzonych pozytywnie.

2.9. Kultura

Za rozpoznawanie, rozbudzanie i zaspakajanie potrzeb oraz zainteresowań kulturalnych wśród mieszkańców gminy odpowiedzialne jest wyodrębnione w strukturze organizacyjnej Urzędu Gminy Wartkowice stanowisko ds. kultury. Osoba zatrudniona na tym stanowisku odpowiedzialna jest m.in. za: edukację kulturalną dzieci i młodzieży realizowaną w różnych formach, organizowanie uroczystości okolicznościowych, lokalnych i państwowych podtrzymujących tradycje narodowe, obywatelskie i kulturowe, czy też współpracę z jednostkami organizacyjnymi gminy, w tym szczególnie z szkołami, biblioteką w zakresie organizacji imprez z dziedziny kultury, sztuki i tradycji.

Instytucją spełniającą funkcje edukacyjne i kulturalno – oświatowe na terenie Gminy jest Gminna Biblioteka Publiczna w Wartkowicach i Filia Biblioteczna w Drwalewie działająca jako samodzielna jednostka organizacyjna. Biblioteka została przystosowana dla potrzeb osób niepełnosprawnych. W Gminie działają też biblioteki szkolne w Wartkowicach i Kłodnej. Gminna Biblioteka oprócz udostępniania książek czytelnikom angażuje się w życie społeczno – kulturalne swoich mieszkańców organizując spotkania autorskie, warsztaty plastyczno – literackie, konkursy poetyckie. Zaangażowana jest również w ogólnopolską akcję „Cała Polska czyta dzieciom”.

2.9.1. Organizacje pozarządowe

Do najważniejszych organizacji działających w sferze pozarządowej w Gminie Wartkowice należy:

- 1) **Stowarzyszenie Rozwoju Promocji Społeczności Gminy Wartkowice.** Jest to organizacja, której głównym celem działania jest:
 - wspieranie wszechstronnego i zrównoważonego rozwoju: społecznego, kulturalnego i gospodarczego społeczności Gminy Wartkowice;
 - wspieranie demokracji i budowanie społeczeństwa obywatelskiego w środowisku lokalnym; pomoc osobom niepełnosprawnym;
 - współpraca z innymi organizacjami i instytucjami działającymi na terenie kraju i zagranicą.

Stowarzyszenie realizuje swoje cele przede wszystkim poprzez:

- prowadzenie kursów edukacyjnych, zajęć, szkoleń, imprez, obozów sportowych, turystycznych, rehabilitacyjnych i kulturalnych oraz innych działań na rzecz dzieci, młodzieży i dorosłych;
 - szeroko rozumianą działalność kulturalną, w tym działania na rzecz zachowania i rozwoju lokalnej tożsamości, tradycji, obyczajów i dóbr kultury;
 - działalność na rzecz upowszechniania turystyki, sportu i rekreacji oraz aktywnego wypoczynku;
 - organizowanie pomocy i opieki dla osób starszych i niepełnosprawnych;
 - organizowanie wsparcia dla rodzin w trudnej sytuacji;
 - wspieranie działań społecznych i zawodowych kobiet wiejskich;
 - wspieranie rozwoju gospodarczego gminy;
 - popularyzację rolnictwa ekologicznego;
 - ochronę przyrody i krajobrazu;
 - promocje zdrowia i zdrowego stylu życia; itp.
- 2) **Stowarzyszenie Miłośników Ziemi Turskiej i Okolic** powstało w październiku 2008 roku. Zadaniem Stowarzyszenia jest inicjowanie działań zmierzających do podniesienia kultury duchowej i materialnej społeczeństwa oraz przyrodniczego i gospodarczego rozwoju okolicy. Stowarzyszenie organizuje wiele spotkań w uroczystej, rodzinnej i serdecznej atmosferze. Gromadzi wokół siebie dzieci, młodzież, osoby starsze i całe rodziny. Dzieci stworzyły grupę artystyczną, świetnie bawią się i uczą. Młodzież utworzyła zespół wokально-instrumentalny i swoimi popisami uświetnia wszelkie imprezy. Rozwija swoje talenty, zdobywa doświadczenia, realizuje swoje pasje.
- 3) **Stowarzyszenie na Rzecz Osób Niepełnosprawnych „Nasz Dom”**, które powstało 12 grudnia 2011 r. z inicjatywy pracowników Domu Pomocy Społecznej w Gostkowie oraz innych życzliwych osób pragnących pomagać osobom chorym i niepełnosprawnym. Stowarzyszenie liczy 16 osób, a celem jego działalności jest:
- wspieranie działalności Domu Pomocy Społecznej w Gostkowie;
 - pomoc w rozwiązywaniu problemów socjalnych członków Stowarzyszenia;
 - inicjowanie i wspieranie działań na rzecz profilaktyki i rozwiązywania problemów społecznych;
 - udzielanie pomocy finansowej lub rzeczowej rodzinom i osobom znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej;
 - wspieranie i aktywizowanie społeczności lokalnych w działaniach, których celem jest poprawa warunków życia, zachowania dziedzictwa kulturowego, edukacja;
 - działanie na rzecz rozwoju edukacji, nauki, kultury;
 - pomoc osobom niepełnosprawnym w zabezpieczeniu godziwych warunków bytowych, zdrowotnych, dostępie do edukacji i kultury ze szczególnym uwzględnieniem mieszkańców Domu Pomocy Społecznej w Gostkowie, którzy ze względu na stan zdrowia wymagają całodobowej opieki i pielęgnacji;
 - działalność na rzecz osób wymagających opieki, pielęgnacji, leczenia, rehabilitacji;
 - przeciwdziałanie patologiom społecznym wśród młodzieży i dorosłych;

- nawiązywanie kontaktów i współpracy z innymi Stowarzyszeniami i organizacjami pozarządowymi w kraju i za granicą;
- 4) **Gminny Związek Ochotniczych Straży Pożarnych, Zarząd Oddziału w Wartkowicach:** do najważniejszych zadań związku należy zrzeszenie wszystkich jednostek ochotniczych straży pożarnych działających na terenie Gminy Wartkowiec w jedną strukturę związkową i koordynowanie ich działań. Jednostki OSP należące do GZ OSP w Wartkowicach w swoim zakresie działania mają zadania związane z ratownictwem i obejmują one walkę z klęskami żywiołowymi, ochronę przeciwpożarową, gaszenie pożarów oraz likwidację miejscowych zagrożeń w tym skutków wypadków drogowych. Działania te mają na celu ochronę życia, zdrowia i mienia. Zadania te wykonuje na terenie gminy 12 jednostek OSP. Obok działalności prewencyjnej i ratowniczej, większość OSP prowadzi działalność kulturalno-oświatową. Strażacy często stanowią również ochronę imprez masowych, pilnują porządku i są na każde zawołanie społeczne lokalnej by nieść pomoc potrzebującym.
 - 5) **Klub Sportowy GROM POWODÓW:** głównym celem działania Klubu jest zapewnienie swoim członkom możliwości uprawiania sportu oraz udziału w rozgrywkach sportowych, a także zapewnienie mieszkańcom form wypoczynku związanych z udziałem w imprezach sportowych i rekreacyjnych oraz popularyzację sportu wśród społeczeństwa;
 - 6) przy placówkach oświatowych funkcjonują **Uczniowskie Kluby Sportowe**, których głównym zadaniem jest propagowanie zdrowego stylu życia, popularyzacja sportu i kultury fizycznej wśród dzieci i młodzieży;

Gmina Wartkowiec jest członkiem Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania PRYM, Rybackiej Lokalnej Grupy Działania „Z Ikrą”, członkiem Związku Gmin Nadnerzańskich, Związku Gmin Regionu Poddębickiego, Związku Gmin Wiejskich Rzeczypospolitej Polskiej oraz Związku Międzygminnego „BZURA”.

Ponadto w ramach współpracy z organizacjami pozarządowymi o zasięgu regionalnym, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wartkowicach od maja 2015 r. uczestniczy w realizacji Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa (PO PŻ), finansowanego z Europejskiego Funduszu Pomocy Najbardziej Potrzebującym. Instytucją Zarządzającą PO PŻ jest Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej, natomiast Instytucją Pośredniczącą – Agencja Rynku Rolnego. Organizacją dystrybuującą żywność bezpośrednio do Ośrodka Pomocy jest Polski Komitet Pomocy Społecznej, Zakład Okręgowy w Sieradzu. Dzięki współpracy nawiązanej z Polskim Komitetem Pomocy Społecznej do mieszkańców gminy kierowana jest pomoc w formie „paczek żywnościowych”. Żywność przekazywana jest nieodpłatnie dla osób i rodzin najbardziej potrzebujących, spełniającym wymogi określone w ustawie o pomocy społecznej z zastosowaniem kryterium dochodowego uprawniającego do przyznania pomocy. Jest to alternatywna forma pomocy dla osób znajdujących się trudnej sytuacji materialnej.

2.10. System opieki zdrowotnej

Na terenie gminy zadania z zakresu ochrony zdrowia i zapewnienia podstawowej opieki zdrowotnej mieszkańców realizuje Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Wartkowicach. W Ośrodku zatrudnionych jest 4 lekarzy rodzinnych, 2 pielęgniarki środowiskowe, 1 pielęgniarka szkolna i 1 położna. Ponadto zatrudniani są przez NZOZ lekarze specjaliści: kardiolog, pediatra. Swoje gabinety posiadają również lekarze stomatolodzy.

Zadaniem polityki społecznej jest wyrównywanie dostępu do służby zdrowia oraz tworzenie warunków dla zdrowia społeczeństwa. Polityka społeczna rozróżnia 3 dziedziny zdrowia:

- profilaktykę – zapobieganie chorobom w społeczeństwie poprzez kształtowanie odpowiedniego rozwoju człowieka oraz warunków jego życia wpływających na jego zdrowie;
- leczenie – nastawienie na człowieka chorego, na rozpoznanie i leczenie;
- rehabilitację – przywracanie do zdrowia, sprawności, i przydatności społecznej ludzi dotkniętych kalectwem lub upośledzonych fizycznie, psychicznie i społecznie.

W gminie funkcjonuje 1 apteka, która usytuowana jest w obiekcie gminnym przy Niepublicznym Zakładzie Opieki Zdrowotnej w Wartkowicach.

W Starym Gostkowie znajduje się Dom Pomocy Społecznej dla 104 pensjonariuszy, prowadzony przez Starostwo Powiatowe w Poddębicach.

2.11. Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

Działania w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz integracji społecznej osób uzależnionych od alkoholu na terenie Gminy Wartkowie, poza Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Wartkowicach, realizowane są przez **Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych**. GKRPA inicjuje działania w zakresie określonym w art.4¹ ust 1 ustawy z dnia 26 października 1982r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi. Komisja składa się z 4 osób, w tym przedstawicieli oświaty, policji, służby zdrowia i pomocy społecznej. Szczegółowe zadania, które realizuje Komisja, ustalane są w corocznym „Gminnym programie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych”⁸. Program ten uwzględnia wskazówki wynikające z Narodowego Programu Zdrowia na lata 2016 – 2020 oraz zagadnienia i zadania zawarte w „Rekomendacjach do realizowania i finansowania gminnych programów profilaktyki i rozwiązywania problemów społecznych”⁹ opracowanych przez Państwową Agencję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Zadania ujęte w programie podyktowane są troską o dobro mieszkańców, którzy powinni być ostrzeżeni przed uzależnieniami i konsekwencjami z nich wynikającymi, w taki sposób, aby żaden człowiek nie padł ofiarą niewiedzy o skutkach picia, palenia, stosowania narkotyków przemocy w rodzinie i tym samym uniknął konfliktu z prawem.

⁸ Uchwała Nr XXVII/189/2016 Rady Gminy Wartkowiec z dnia 28 grudnia 2016 r. w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na rok 2017

⁹ „Rekomendacje do realizowania i finansowania gminnych programów profilaktyki i rozwiązywania problemów społecznych”, opracowane przez Państwową Agencję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (www.parpa.pl)

Do najważniejszych zadań ujętych w programie w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych należy przede wszystkim:

- zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych od alkoholu (m.in. prowadzenie poradnictwa psychologicznego/psychoterapeutycznego, finansowanie kosztów badania biegłych orzekających w przedmiocie uzależnienia od alkoholu);
- udzielanie rodzinom, w których występują problemy alkoholowe pomocy psychospołecznej, a w szczególności ochrony przed przemocą w rodzinie (m.in. podejmowanie przez GKRPA czynności zmierzających do objęcia leczeniem odwykowym osób uzależnionych od alkoholu);
- prowadzenie profilaktycznej działalności informacyjnej i edukacyjnej w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych, w szczególności dla dzieci i młodzieży (m.in. dofinansowanie organizacji Festynu Rodzinnego, dofinansowanie wakacyjnego wypoczynku ze szczególnym uwzględnieniem dzieci z rodzin dotkniętych uzależnieniem, dofinansowanie nauki pływania);
- wspomaganie działalności instytucji, stowarzyszeń i osób fizycznych służącej rozwiązywaniu problemów alkoholowych.

Tabela 7. Liczba wniosków złożonych do Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na przełomie lat 2014-2016

Rok	Liczba wniosków o objęcie leczeniem odwykowym	z tego:		Liczba osób, które zgłosiły się do GKRPA na rozmowę motywującą	Liczba wniosków skierowanych do sądu o objęcie przymusowym leczeniem
			Liczba wniosków		
2014	16	Od członków rodzin	6	13	0
		Od GOPS	4		
		Od policji	6		
		Od kuratora	0		
		DPS	0		
2015	13	Od członków rodzin	4	9	2
		Od GOPS	3		
		Od policji	4		
		Od kuratora	0		
		DPS	2		
2016	16	Od członków rodzin	7	16	0
		Od GOPS	0		
		Od policji	7		
		Od kuratora	2		
		DPS	0		

Źródło: opracowanie na podstawie danych Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

Nadużywanie napojów alkoholowych stanowi dziś jeden z najpoważniejszych problemów społecznych. Skala zjawiska uzależnienia od alkoholu na terenie gminy Wartkowie jest jednak trudna do precyzyjnego określenia, a poziom spożycia alkoholu jak i rozpowszechnianie szkodliwych następstw picia, są różne w zależności od środowiska.

W przypadku odnotowania zjawiska problemu alkoholowego, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych przeprowadza rozmowę z osobą nadużywającą alkoholu celem zachowania przez nią abstynencji i zachęcenia do walki z nałogiem poprzez podjęcie leczenia. Dane zawarte w tabeli 7 przedstawiają liczbę odnotowanych wniosków w związku z problemem alkoholowym.

W Gminie Wartkowie został także przyjęty do realizacji Gminny Program Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2015 - 2018¹⁰, w którym głównym celem jest ograniczenie używania narkotyków poprzez uświadamianie i prowadzenie kampanii edukacyjnej i profilaktycznej, promowanie zdrowego stylu życia wolnego od narkotyków i używek, dążenie do ograniczenia dostępności do pozyskiwania środków psychoaktywnych i monitorowanie problemu. Program jest adresowany do ogółu społeczeństwa Gminy Wartkowie, a przede wszystkim do dzieci i młodzieży z grup ryzyka i realizowany przez Wójta Gminy Wartkowie, Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wartkowicach, przy współpracy nauczycieli z placówek oświatowych z terenu gminy, organizacji pozarządowych, parafii, policji, placówek ochrony zdrowia, mediów.

Program ten opiera się na Krajowym Programie Przeciwdziałania Narkomanii i jest wyrazem dążenia samorządu lokalnego do stwarzania warunków sprzyjających zachowaniu zdrowia fizycznego i psychicznego mieszkańców Gminy Wartkowie, właściwemu wychowywaniu młodego pokolenia oraz zachowaniu ładu i porządku publicznego.

Używanie narkotyków jest nielegalne i często ukrywane, trudno jest zatem ocenić rozmiar występowania tego zjawiska oraz związanych z nim niekorzystnych konsekwencji zdrowotnych. Polityka gminna polega na zapobieganiu powstawaniu problemów narkotykowych. Na terenie Gminy Wartkowie zjawisko to nie występuje w szkołach i środowisku młodzieżowym pozaszkolnym w rozmiarach alarmujących. Gimnazjum w Wartkowicach przeprowadza zajęcia edukacyjno-rozwojowe pn. „Narkotykom mówię NIE!!!”. W ramach przeprowadzonego podczas zajęć badania ankietowego¹¹, młodzież przyznała się (47%), że w ich otoczeniu zdarzają się rówieśnicy zażywający narkotyki, a także uważają, że w ich środowisku mają łatwy dostęp do narkotyków (43%), potrafią wskazać miejsca, gdzie mogą wejść w ich posiadanie (31%). W ocenie uczniów zażywaniu narkotyków sprzyjają przeżywane przez młode osoby m.in. problemy rodzinne i osobiste, sytuacje straty, odrzucenia, trudności w radzeniu sobie w sytuacjach kryzysowych, frustracja podstawowych potrzeb psychicznych, obawa przed odrzuceniem, wyśmianiem, złe i wpływowe

¹⁰ Uchwała IV/25/2015 Rady Gminy Wartkowie z dnia 26 stycznia 2015 r. w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2015 – 2018;

¹¹ Analiza badania uwzględniona w treści Gminnego Programu Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2015 – 2018

towarzystwo, poczucie osamotnienia, brak umiejętności odmawiania, niski poziom samooceny.

Do Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w 2014 r. wpłynął 1 wniosek od policji o objęcie leczeniem osoby nadużywającej narkotyki. Osoba ta nie zgłosiła się na rozmowę motywującą do podjęcia leczenia odwykowego.

2.12. Zespół Interdyscyplinarny

Zarządzeniem Nr 58/2015 Wójta Gminy Wartkowice z dnia 20 lipca 2015 roku powołany został Gminny Zespół Interdyscyplinarny działający na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie na terenie Gminy Wartkowice. Ponadto zgodnie z ustawą o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie uchwalany jest trzyletni Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Gminie Wartkowice¹². Program określa szczegółowe zadania do zrealizowania, ukierunkowanie na rozwój systemu przeciwdziałania przemocy oraz współpracy międzyinstytucjonalnej, zapewnienie dostępności pomocy osobom i rodzinom z problemem przemocy domowej, kształtowanie świadomości społecznej w zakresie zjawiska przemocy w rodzinie.

Zespół składa się z 10 osób. W skład Zespołu Interdyscyplinarnego wchodzi przedstawiciele służb pomocy społecznej, oświaty, zdrowia, policji, GKRPA oraz kuratorzy. Zespół działa przy Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Wartkowicach, który zapewnia jego obsługę administracyjną. Odpowiedzialny jest za sprawne i skuteczne podejmowanie działań w rodzinach zagrożonych przemocą. Jego oddziaływania dotyczą zarówno ofiar jak też sprawców przemocy w rodzinie.

Właściwe zdiagnozowanie zjawiska przemocy w rodzinie jest bardzo trudne. Przemoc domowa jest problemem złożonym, o których nie łatwo się rozmawia, który jest trudniej zbadać. Istniejące statystyki pozwalają oszacować jedynie jego przybliżone rozmiary. Oficjalne statystyki nie obejmują niezgłaszanych przypadków przemocy, a problematyka przemocy jest traktowana jako sprawa wstydliva, drażliwa, skrywana w czterech ścianach domu, stąd proces badawczy napotyka na liczne bariery metodologiczne.

Na terenie Gminy Wartkowice przemoc w rodzinie występuje w rodzinach o różnym statusie społecznym. Dominującym problemem jest alkoholizm. Przypadki przemocy zdarzają się w domach rodzinnych, w zamkniętym kręgu gdzie świadkami są jedynie członkowie rodziny.

Tabela 8. Realizacja procedury „Niebieskiej Karty” w Gminie Wartkowice na przełomie lat 2014-2016

Rok	Liczba Niebieskich Kart	Liczba sprawców przemocy	Liczba rodzin dotkniętych przemocą	Liczba ofiar przemocy w rodzinie
2014	17	17	17	17
2015	6	6	6	6
2016	4	4	4	4

Źródło: opracowanie na podstawie danych Zespołu Interdyscyplinarnego w Wartkowicach

¹²Uchwała XXVIII/199/2017 Rady Gminy Wartkowice z dnia 26 stycznia 2017 r. w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2017 - 2019

Prowadzona statystyka Zespołu Interdyscyplinarnego i Ośrodka Pomocy Społecznej w Wartkowicach pokazuje ustalone przypadki rodzin, w których występowała przemoc oraz liczbę wypełnionych formularzy „Niebieska Karta”. Dane te, zawarto w tabeli 8 i 9.

Tabela 9. Organy, które wszczęły procedurę „Niebieskiej Karty”

Rok	Policja	GOPS	Oświata	Służba zdrowia	RAZEM:
2014	13	1	2	0	16
2015	4	1	1	0	6
2016	4	0	0	0	4

Źródło: opracowanie na podstawie danych Zespołu Interdyscyplinarnego w Wartkowicach

Tabela 10. Liczba interwencji domowych wg statystyk policyjnych

Rok	Liczba interwencji domowych	Liczba interwencji domowych, gdzie sprawcą była osoba nietrzeźwa	Liczba rodzin objętych procedurą Niebieskiej Karty	Liczba wypełnionych Niebieskich Kart, gdzie powodem działania był alkohol
2014	75	37	15	15
2015	84	26	3	2
2016 (do 31.10)	58	25	4	4

Źródło: opracowanie na podstawie danych Komisariatu Policji w Uniejowie

Przedstawione powyżej dane wskazują, iż na terenie gminy Wartkowice diagnozuje się problem przemocy w rodzinie. Jednakże trudno jest też w sposób jednoznaczny określić wielkość zjawiska przemocy w związku z występowaniem przemocy ukrytej, występującej w rodzinie. Tym samym zachodzi konieczność udzielania pomocy rodzinom dotkniętym przemocą w rodzinie oraz współdziałania pracowników i przedstawicieli różnych instytucji i organizacji (policji, ośrodka pomocy społecznej, służby zdrowia, sądu, organizacji pozarządowych) w celu zmniejszenia skali problemu. Ujawnianie przypadków przemocy w rodzinie świadczy o poszerzeniu się wiedzy na temat tego zjawiska i poszukiwania pomocy.

2.13. Wspieranie rodziny

Rodzina jest podstawową komórką społeczną oraz naturalnym środowiskiem wychowawczym zapewniającym prawidłowy rozwój wszystkich jej członków. Obowiązkiem gminy jest dbanie o swoich mieszkańców, a co za tym idzie wspieranie rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, niepotrafiących samodzielnie rozwiązywać swoich problemów. Wsparcie rodziny w odbudowaniu prawidłowych relacji w rodzinie jest podstawą do właściwego wypełniania ról społecznych wszystkich jej członków. Wśród czynników, które składają się na dezintegrację rodziny należy wymienić: niewydolność wychowawczą rodziców, niezaradność życiową, brak stabilizacji zawodowej i materialnej, zaniedbywanie obowiązków opiekuńczych względem dzieci, a także alkoholizm jednego lub obojga rodziców, przejawy psychopatii oraz znęcanie się nad dzieckiem.

Priorytetem wspierania rodziny jest zapewnienie odpowiednich warunków rozwoju dzieci, młodzieży oraz kształtowania wartości i norm związanych z ich wychowaniem. Szukając prób pomocy dziecku, uwagę należy skupić na problemach dotyczących całej rodziny. Podstawą do rozwiązywania problemów społecznych jest wsparcie rodziny w odbudowywaniu prawidłowych relacji w rodzinie oraz we właściwym wypełnianiu ról społecznych wszystkich jej członków. Skuteczna ochrona dzieci oraz pomoc rodzinie przeżywającej kryzys może być osiągnięta we współpracy ze środowiskiem lokalnym, w tym sąsiedzkim, sądami, policją kuratorami, instytucjami oświaty, podmiotami leczniczymi, Kościołem, związkami wyznaniowymi oraz organizacjami pozarządowymi. Wszelkie działania powinny być prowadzone za zgodą rodziny i jej aktywnym zaangażowaniem, uwzględniając zasadę pomocniczości.

Ustawa o pomocy społecznej określa zadania w zakresie pomocy społecznej, rodzaje świadczeń oraz tryb ich udzielania. Powiązaniem dokumentem jest ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej¹³ skierowana do rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczych, gdzie kompleksowo określone zostały zasady i formy wsparcia oparte na podmiotowości rodziny i dziecka. Ustawa ta nakłada na gminy obowiązek posiadania 3-letnich gminnych programów wspierania rodziny (art. 176). Priorytetowym celem przyjętego przez gminę programu jest wyznaczenie propozycji powiązanych działań, zarówno profilaktycznych, jak i zmniejszających skutki patologii, skierowanych do rodzin, które wymagają pomocy nie tylko materialnej, ale głównie socjalnej oraz specjalistycznej (psychologicznej, prawnej), tak, aby dziecko mogło wychowywać się i prawidłowo rozwijać w rodzinie naturalnej.

W świetle ustawy, pracę z rodzinami dysfunkcyjnymi prowadzi Asystent rodziny. Jego rola polega na całościowym wsparciu rodziny wychowującej dzieci, zagrożonej wykluczeniem społecznym poprzez zmianę stosunku osób w rodzinie do własnej sprawności, podniesienia ich samooceny, wzbudzenie wiary we własne siły, a także pomoc w wykonywaniu najprostszych czynności, składających się na proces prowadzenia gospodarstwa domowego. Nadrzędnym celem jego pracy jest pomoc rodzinie w zachowaniu jej integralności, przeciwdziałanie konieczności umieszczenia dzieci w pieczy zastępczej, poprzez pomoc w osiągnięciu przez rodzinę podstawowego poziomu stabilności życiowej, umożliwiającej jej wychowanie dzieci. W związku z powyższym od 2012 roku w Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Wartkowicach został zatrudniony Asystent Rodziny.

Tabela 11. Liczba rodzin objętych pracą asystenta rodziny

	2012	2013	2014	2015	2016	I półrocze 2017
Liczba rodzin	19	20	22	16	18	15
Liczba osób w rodzinie	99	111	81	85	90	71
Liczba dzieci	64	74	122	56	58	48

Źródło: opracowanie własne

¹³Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz.U. 2017, poz. 697)

W przypadku gdy ośrodek pomocy społecznej poweźmie informację o rodzinie przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych pracownik socjalny przeprowadza wywiad środowiskowy i wnioskuje o przydzielenie rodzinie asystenta. Wspieranie rodziny jest prowadzone za jej zgodą i aktywnym udziałem z uwzględnieniem zasobów własnych oraz źródeł wsparcia zewnętrznego. Asystent rodziny opracowuje indywidualny plan pracy z każdą rodziną, wyznaczając najważniejsze problemy do wyeliminowania i cele do osiągnięcia.

Ponadto ustawa z dnia 4 listopada 2016r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem” rozszerzyła zakres zadań asystenta rodziny o funkcje koordynatora w zakresie kompleksowego wsparcia kobiety w ciąży oraz jej rodziny, ze szczególnym uwzględnieniem kobiety w ciąży powikłanej lub kobiety rodzącej dziecko, u którego zdiagnozowano w prenatalnym okresie rozwoju lub w czasie porodu ciężkie i nieodwracalne upośledzenie albo nieuleczalną chorobę zagrażającą jego życiu. To bardzo ważne z punktu widzenia profilaktyki społecznej i pomocy rodzinie ogniwo wsparcia.

Pieczą zastępczą jest sprawowana w przypadku niemożności zapewnienia dziecku opieki i wychowania przez rodziców biologicznych. W 2016 roku w rodzinach zastępczych przebywało siedemnaścioro dzieci. Dwoje dzieci powróciło do rodziny biologicznej. W przypadku umieszczenia dziecka w rodzinie zastępczej albo w rodzinnym domu dziecka gmina właściwa ze względu na miejsce zamieszkania dziecka przed umieszczeniem go po raz pierwszy w pieczy zastępczej, ponosi odpowiednio wydatki na opiekę i wychowanie dziecka w pieczy zastępczej.

3. Diagnoza sytuacji społecznej w gminie z perspektywy ośrodka pomocy społecznej

Pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, która ma za zadanie przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu oraz usamodzielnianie osób oraz rodzin nim dotkniętych. Oznacza to, że celem pomocy społecznej jest umożliwianie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości, poprzez wsparcie zmierzające do zaspokojenia niezbędnych potrzeb.

Instytucje pomocy społecznej występują na wszystkich poziomach samorządu terytorialnego i administracji rządowej. Na każdym poziomie mają inne zadania i kompetencje. Ośrodek pomocy społecznej jest jednostką usytuowaną na najniższym szczeblu administracji samorządowej, czyli „najbliżej” zwykłego człowieka. Instytucje pomocy społecznej widzą i biorą pod uwagę wszystkie problemy osoby lub rodziny, a nie tylko brak pracy (w odróżnieniu od instytucji rynku pracy). Gmina, która powołuje ośrodek pomocy społecznej do wypełniania swoich obowiązków, jest zobowiązana do zapewnienia podstawowych warunków życia dla mieszkańców z jej terenu, którzy nie potrafią sami sobie

ich zapewnić. Obowiązek ten może być spełniony poprzez zastosowanie różnych form pomocy, które mają wymiar zarówno pieniężny, jak i niepieniężny.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wartkowicach funkcjonuje oraz wykonuje swoje zadania między innymi w oparciu o:

- ustawę z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym (tj. Dz.U.2016r. poz. 446 z późn. zm.);
- ustawę o dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej (tj. Dz.U. z 2016 r. poz. 930 z późn. zm.);
- ustawę z dnia 28 listopada 2003r. o świadczeniach rodzinnych (t.j. Dz.U. z 2016 r. poz. 1518 z późn. zm.);
- ustawę z dnia 7 września 2007r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz.U. z 2017 r. poz. 489 z późn. zm.);
- ustawę z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (Dz. U. z 2016 r. poz. 195 z późn., zm.);
- ustawę z dnia 9 czerwca 2011r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz.U. z 2017. poz. 697);
- ustawę z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem” (Dz.U. 2016 r., poz. 1860);
- ustawę z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz.U. z 2015r., poz.1390);
- ustawę z dnia 26 października 1982r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (tj. Dz.U. z 2016r. poz.487);
- ustawę z dnia 19 sierpnia 1994r. o ochronie zdrowia psychicznego (tj. Dz. U. z 2017 r. poz. 882).

Większość działań podejmowanych przez ośrodek pomocy opiera się na dobrze rozpoznany środowisku osób potrzebujących pomocy. Pracownicy socjalni identyfikują obszary, gdzie kumulują się problemy społeczne. Jednakże możliwości pomocy nie są duże i nie gwarantują trwałego rozwiązywania problemów, mimo wciąż wzrastającego budżetu instytucji:

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wartkowicach realizując zadania ustawy o pomocy społecznej w 2016 r. uwzględniając wszystkie powody udzielił wsparcia ogółem 226 rodzinom, w rodzinach tych żyło łącznie 672 osób. W większości przypadków podstawą do udzielenia pomocy było równocześnie kilka przesłanek. Najczęstsze przyczyny przyznawania pomocy społecznej zostały przedstawione w tabeli 12.

Tabela 12. Przyczyny objęcia mieszkańców gminy pomocy społeczną na przestrzeni lat 2012-2016

Powód trudnej sytuacji życiowej	Liczba rodzin objętych pomocą				
	2012	2013	2014	2015	2016
Ubóstwo	164	180	178	161	138
Niepełnosprawność	105	111	107	112	98

Długotrwała choroba	117	103	99	104	88
Bezrobocie	136	159	148	145	111
Bezradność w sprawach opiekuńczo - wychowawczych i prowadzenie gospodarstwa domowego	44	47	48	48	42
Alkoholizm	6	4	5	8	6
Potrzeba ochrony macierzyństwa	134	125	101	87	75
Bezdomność	2	2	2	1	2
Trudności po opuszczeniu zakładu karnego	4	8	5	6	3
Narkomania	0	0	0	0	0
Przemoc w rodzinie	0	0	0	0	0
Kłęska żywiołowa lub ekologiczna	0	0	0	0	0
Inne tj. zdarzenia losowe	10	1	5	2	2

*Źródło: opracowanie na podstawie sprawozdań rocznych (MPiPS03-R)
Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Wartkowicach*

Przyczyny korzystania z pomocy w stosunku do osób objętych pomocą w 2016 r. stanowią niezmiennie bezrobocie (29,05%), niepełnosprawność (25,65%) i długotrwała choroba (23,03%), przy jednoczesnym spadku osób korzystających ze względu na wielodzietność (10,99%), czy potrzebę ochrony macierzyństwa (18,84%).

Tabela 13. Liczba osób i rodzin korzystających z pomocy społecznej w latach 2012-2016

Rok	2012	2013	2014	2015	2016
łączna liczba osób objętych pomocą społeczną	515	496	466	432	382
łączna liczba rodzin objętych pomocą społeczną	288	283	271	255	226

*Źródło: opracowanie na podstawie sprawozdań rocznych (MPiPS03-R)
Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Wartkowicach*

Tabela 14. Typy rodzin korzystających z pomocy społecznej w latach 2012-2016

Rok	2012	2013	2014	2015	2016
Rodziny ogółem	288	283	271	255	228
Rodziny z dziećmi ogółem	168	160	145	135	122
Rodziny niepełne	24	29	30	31	27
Rodziny emerytów i rencistów ogółem	40	37	44	45	47

*Źródło: opracowanie na podstawie sprawozdań rocznych (MPiPS03-R)
Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Wartkowicach*

W 2016 r. ze świadczeń pomocy społecznej korzystało 6,91% mieszkańców gminy. Jak wynika z przedstawionych wyżej danych liczba osób korzystających z pomocy społecznej w stosunku do liczby mieszkańców wykazuje tendencję spadkową. Jest to wynikiem niezmiennego się poziomu kryterium dochodowego kwalifikującego do ubiegania się o świadczenia przy jednoczesnym wzroście płacy minimalnej, usamodzielnienia się, poprawy

warunków płacowych. Tym samym coraz mniej osób kwalifikuje się do skorzystania ze świadczeń pomocy społecznej. Ponadto od kwietnia 2016 r. wprowadzone ustawą świadczenie wychowawcze 500plus ma duży wpływ na sytuację finansową, poprawia znacznie sytuację materialną rodzin wychowujących dzieci, tym samym zmniejsza się ilość rodzin zgłaszających się po pomoc społeczną. Poprzez dodatkowy dochód z otrzymywanego świadczenia, rodziny starają się usamodzielnąć i zaspokoić swoje potrzeby.

Tabela 15. Liczba udzielonych innych świadczeń na przełomie lat 2014-2016

Rodzaj świadczenia	Liczba świadczeń			
	ROK	2014	2015	2016
Zasiłki rodzinne i dodatki do zasiłków rodzinnych		960.235	959.043	1.108.210
Jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia dziecka		49	56	58
Świadczenie pielęgnacyjne		396	435	416
Zasiłek pielęgnacyjny, z tego:		3125	3034	2937
Zasiłek pielęgnacyjny dla niepełnosprawnego dziecka		572	624	592
Zasiłek pielęgnacyjny dla osoby w wieku powyżej 16 roku życia o znacznym stopniu niepełnosprawności		1595	1507	1386
Zasiłek pielęgnacyjny dla osoby w wieku powyżej 16 roku życia o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności		886	831	833
Zasiłek pielęgnacyjny dla osoby, która ukończyła 75 lat		72	72	126
Specjalny zasiłek opiekuńczy		3	62	108
Zasiłek dla opiekuna		268	9	95
Świadczenie z funduszu alimentacyjnego – liczba osób		43	45	45
Dodatki mieszkaniowe – liczba gospodarstw domowych		8	7	4
Opłacenie składki na ubezpieczenie społeczne – liczba osób		17	26	25
Opłacenie składki ubezpieczenia zdrowotnego – liczba osób		49	44	46
Usługi opiekuńcze – liczba osób		10	11	10

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań GOPS

Analiza zebranych danych w stosunku do roku 2015 wykazuje, iż wzrasta liczba rodzin, którym zostały udzielone świadczenia w postaci zasiłków rodzinnych i dodatków. Jest to wynikiem między innymi wprowadzonych zmian w sposobie przyznawania świadczeń, m.in. program „złotówka za złotówkę”, co powoduje, że więcej rodzin ze względu na sytuację finansową kwalifikuje się do otrzymywania tych świadczeń

3.1. Zasoby Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Wartkowicach

Zatrudnienie służb społecznych w Gminie Wartkowice w ciągu ostatnich 3 lat przedstawia się następująco:

Tabela 16. Kadra jednostki organizacyjnej pomocy społecznej GOPS Wartkowice (w osobach)

Stanowisko	2014	2015	2016
Kierownik	1	1	1
Pracownicy socjalni ogółem:	4	5	5
Z tego: Starszy pracownik socjalny	1	1	1
Specjalista pracy socjalnej	1	1	1
Pracownik socjalny	1	2	2
Stanowisko pracy do spraw świadczeń rodzinnych, świadczeń z funduszu alimentacyjnego oraz działań podejmowanych wobec dłużników alimentacyjnych	1	1	1
W tym w rejonach opiekuńczych	3	3	3
Aspirant Pracy Socjalnej:	1	1	2
Stanowisko do spraw administracyjno-kadrowych	1	1	1
Stanowisko pracy do spraw obsługi świadczenia wychowawczego	0	0	1
Asystent Rodziny	1	1	1
Główny Księgowy	1	1	1
Sprzątaczką	1	1	1
Razem:	9	10	11

Źródło: opracowanie własne

Zgodnie z art. 110 ust. 11 ustawy o pomocy społecznej, ośrodek pomocy społecznej zatrudnia pracowników socjalnych proporcjonalnie do liczby ludności gminy w stosunku jeden pracownik socjalny zatrudniony w pełnym wymiarze czasu pracy na 2000 mieszkańców lub proporcjonalnie do liczby rodzin i osób samotnie gospodarujących, objętych pracą socjalną w stosunku jeden pracownik socjalny zatrudniony w pełnym wymiarze czasu pracy na nie więcej niż 50 rodzin i osób samotnie gospodarujących. Zgodnie z art. 110 ust. 12 ośrodek pomocy społecznej zatrudnia w pełnym wymiarze czasu pracy nie mniej niż 3 pracowników socjalnych.

3.1.1. Budżet Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Wartkowicach

Środki na realizację zadań pomocy społecznej pochodzą z dwóch źródeł: budżetu państwa (dotacja celowa) oraz budżetu gminy (środki własne gminy), a zadania dzieli się odpowiednio na zadania własne i zadania zlecone.

Tabela 17. Zestawienie wydatków GOPS Wartkowiec w latach 2012- 2016 w podziale na poszczególne wypłacone świadczenia

Łączne całkowite wydatki gminy na pomoc społeczną niezależnie od źródła finansowania					
	2012	2013	2014	2015	2016
Ogółem wykorzystany budżet GOPS	3.336.187,72	3.318.521,99	3.700.141,00	3.733.028,00	7.193.992,87
z tego:					
Zasiłki stałe	181.075,73	210.951,84	217.756,22	213.838,54	206.939,29
Zasiłki okresowe	82.395,29	66.804,46	5.316,33	40.428,92	27.973,03
Zasiłki celowe	122.300,52	119.854,68	128.030,37	114.490,60	78.588,13
Zasiłki celowe w ramach programu „Pomoc państwa w zakresie dożywiania	56.978,00	84.121,00	80.518,00	94.800,00	72.900,00
Zasiłki celowe w ramach projektu „Jestem Mobilny”	16.650,00	11.200,00	5.316,33	-	-
Pomoc państwa w zakresie dożywiania – posiłek w szkole	126.404,00	122.732,00	111.808,00	96.260,00	85.483,60
Zasiłki rodzinne	685.916,00	669.383,00	628.480,00	623.558,00	712.091,00
Dodatki do zasiłków rodzinnych	460.563,00	377.972,00	331.755,00	335.485,00	354.828,00
Zasiłek rodzinny „złotówka za złotówkę” (art. 5 ust. 3)	-	-	-	-	41.291,41
Świadczenie pielęgnacyjne	312.872,00	271.873,00	289.980,00	520.000,00	510.020,00
Specjalny zasiłek opiekuńczy	-	-	1.265,00	31.963,00	55.207,00
Zasiłek pielęgnacyjny	503.523,00	498.015,00	478.125,00	464.202,00	449.361,00
Zasiłek dla opiekuna	-	-	130.139,00	52.312,00	49.400,00
Jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia dziecka	62.000,00	48.000,00	49.000,00	56.000,00	58.000,00
Świadczenie z funduszu alimentacyjnego	117.550,00	113.350,00	131.600,00	156.138,00	172.833,00
Świadczenie wychowawcze	-	-	-	-	3.308.804,00
Składki na ubezpieczenie zdrowotne – opłacane przy zasiłku stałym	14.960,04	17.212,72	18.048,95	17.194,11	17.971,84

Składki na ubezpieczenie zdrowotne – opłacane przy świadczeniach pielęgnacyjnych	4.820,00	3.438,00	3.766,00	7.499,00	6.997,00
Składki na ubezpieczenie społeczne świadczeniobiorców świadczeń opiekuńczych	26.213,00	22,522,00	35.954,00	83.880,00	79.103,00
Odpłatność za Domy Pomocy Społecznej	124.449,74	154.110,14	151.396,47	174.908,62	180.261,92
Dodatki mieszkaniowe	9.705,23	10.066,45	20.012,39	12.692,16	9.083,25

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ze sprawozdań rocznych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Wartkowicach

Ponadto Gmina Wartkowice uzyskała dofinansowanie działań związanych z realizacją polityki społecznej ze źródeł zewnętrznych. Corocznie ogłaszane były konkursy, na które Gmina odpowiadała poprzez składanie wniosków o dofinansowanie. W ramach złożonych wniosków uzyskano odpowiednio dofinansowanie przedstawione w tabeli 18.

Tabela 18. Aktywność projektowo-konkursowa w zakresie pozyskanych przez Gminę Wartkowice dotacji na cele związane z finansowaniem polityki społecznej

Rok	2012	2013	2014	2015	2016
Resortowy program Wspierania Rodziny i Systemu Pieczy Zastępczej – ASYSTENT RODZINY i Koordynator Rodzinnej Pieczy Zastępczej	11.268,18	18.000,56	22.415,78	19.250,00	19.678,00
Projekt systemowy „Jestem Mobilny”	182.776,90	127.790,78	100.268,29	-	-

Źródło: opracowanie własne

Analizując wydatki Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Wartkowicach odnotowujemy coroczny wzrost wysokości udzielanych świadczeń dla klientów w naszej gminie.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wartkowicach realizując ustawę o pomocy społecznej wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka. Podejmuje działania zmierzające do życiowego usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem. Przydzielany rodzaj, forma i rozmiar świadczenia są odpowiednie do okoliczności uzasadniających udzielenie pomocy, a potrzeby osób i rodzin korzystających z pomocy są uwzględniane na miarę celów i możliwości Ośrodka.

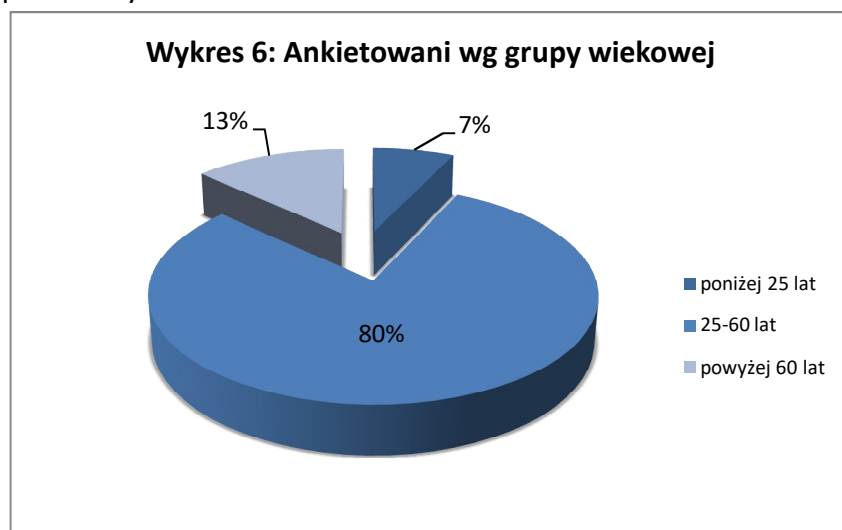
4. Identyfikacja potrzeb, zasobów oraz problemów społecznych Gminy Wartkowice

Na potrzeby opracowania niniejszej strategii oraz dla przeprowadzenia analizy aktualnych problemów społecznych występujących na terenie gminy wykorzystana została metoda badania ankietowego mająca na celu określenie występujących problemów społecznych oraz działań, jakie należy podjąć w celu ich wyeliminowania.

Badanie ankietowe zostało przeprowadzone w okresie od listopada 2016 r. do maja 2017 r. za pośrednictwem papierowej formy kwestionariusza ankietowego, składającego się z 9 pytań (załącznik 1). Prośbę o wypełnienie ankiety skierowano do mieszkańców gminy będących z wizytą w siedzibie ośrodka pomocy społecznej i urzędu gminy. Rozdystrybuowano 125 ankiet, uzyskując zwrot na poziomie 99 wypełnionych. Każdy z respondentów wypełniał ankietę samodzielnie, bez zadawania pytań przez ankietera. Pytania zawarte w kwestionariuszu miały na celu określić subiektywne odczucia mieszkańców związane z problemami społecznymi, zapoznać się z opiniami oraz potrzebami w tym zakresie. Zebrane dane oraz przeprowadzona analiza posłużyła do opracowania w dalszej części celów strategicznych i operacyjnych ukierunkowywanych na rozwiązywanie problemów społecznych mieszkańców gminy.

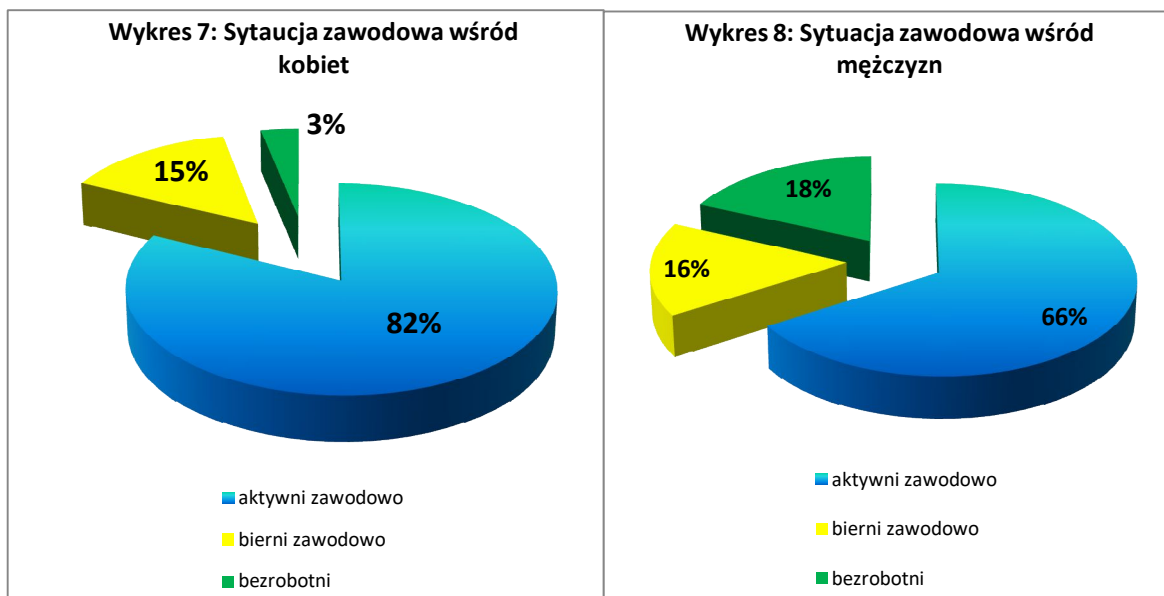
4.1. Próba badawcza i jej charakterystyka

Kwestionariusz ankietowy w badanym okresie wypełniło 99 osób: 62 kobiety i 37 mężczyzn. Respondenci zostali podzieleni na trzy grupy wiekowe: poniżej 25 lat, 25-60 lat (wiek aktywności zawodowej) i powyżej 60 lat. Wykres nr 6 przedstawia udział procentowy badanych grup wiekowych.

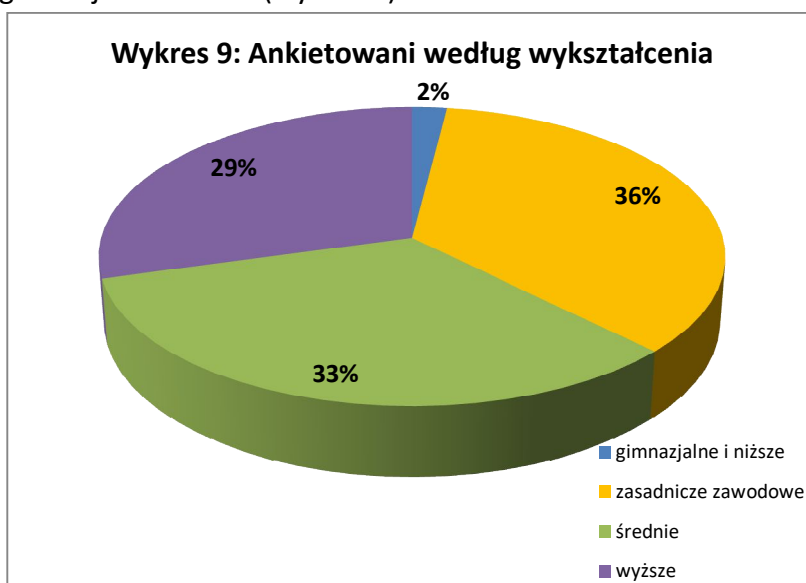
Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania ankietowego

Respondenci, którzy udzielili odpowiedzi na pytania reprezentowali grupy zawodowe przedstawione na wykresie 7 i 8.

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania ankietowego

Ankiety najczęściej wypełniali mieszkańcy z wykształceniem zasadniczym zawodowym (36%) i średnie (29%). Jedna trzecia ankietowanych deklarowała wykształcenie wyższe, a 2% - gimnazjalne i niższe (wykres 9).

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania ankietowego

4.2. Podstawowe problemy społeczne w opinii mieszkańców gminy

Jedno z pytań zawartych w kwestionariuszu ankiety miało na celu identyfikację problemów społecznych, które mieszkańcy dostrzegają w miejscu swojego zamieszkania. Zadaniem respondenta było wskazać czy w jego opinii dany problem występuje, nie występuje, czy brak jest wiedzy na ten temat. Zestawienie procentowo udzielonych odpowiedzi przedstawia tabela 19.

Tabela 19. Udział procentowy udzielonych odpowiedzi na pytanie nr 1 kwestionariusza ankiety: Jakie problemy społeczne dostrzega Pani/Pan w miejscu swojego zamieszkania?

	Tak	Nie	Nie wiem
Ubóstwo	33%	41%	26%
Bezdomność	2%	67%	31%
Bezrobocie	56%	31%	13%
Długotrwała lub ciężka choroba	43%	25%	32%
Zaburzenia psychiczne	31%	28%	41%
Niepełnosprawność	46%	21%	33%
Przemoc w rodzinie	26%	28%	46%
Alkoholizm	74%	13%	13%
Narkomania	13%	45%	42%
Problemy opiekuńczo-wychowawcze	43%	26%	31%
Samotne wychowywanie dzieci	44%	28%	28%
Wielodzietność	47%	30%	23%
Brak mieszkań	34%	35%	31%

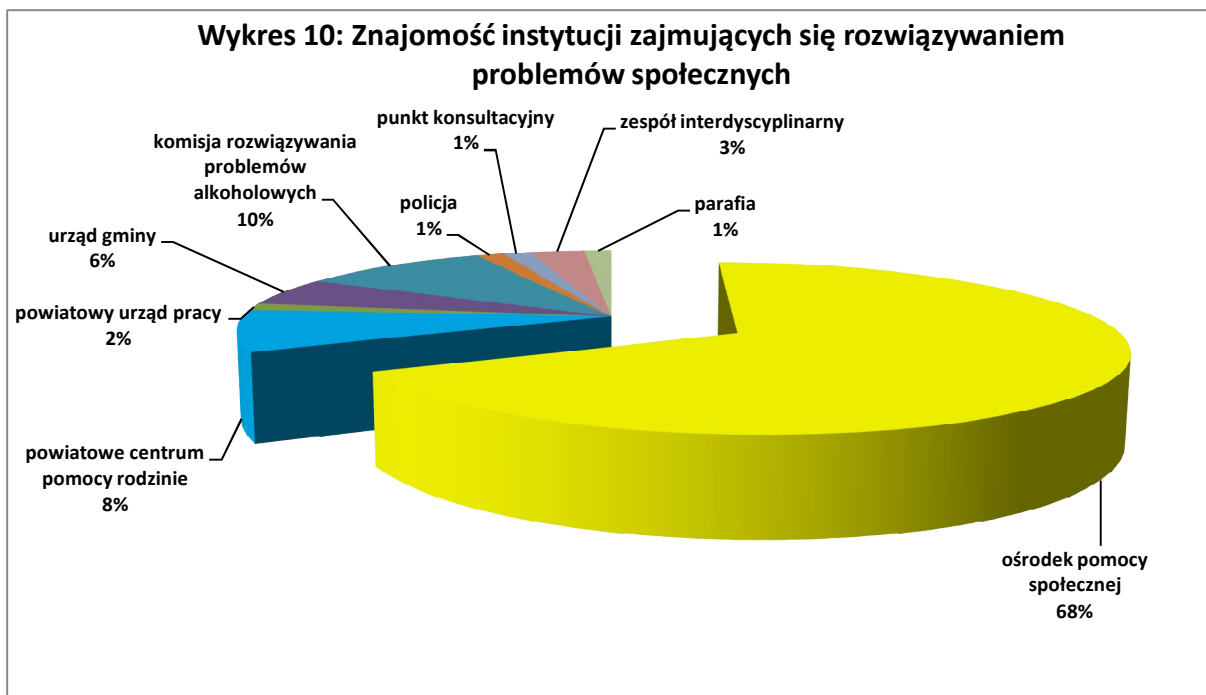
Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania ankietowego

Jak wynika z zestawienia uzyskanych danych przedstawionych w tabeli 19, mieszkańcy gminy **najbardziej dostrzegają istnienie takich problemów społecznych jak:**

- alkoholizm (74%),
- bezrobocie (56%),
- wielodzietność (47%),
- niepełnosprawność (46%),
- samotne wychowywanie dzieci (44%),
- długotrwała lub ciężka choroba (43%),
- problemy opiekuńczo-wychowawcze (43%).

Mniej dostrzegają występowanie takich problemów jak: bezdomność (67%), narkomania (45%), ubóstwo (41%) oraz brak mieszkań (35%). Natomiast trudniej wypowiedzieć się na temat występowania w miejscu swojego zamieszkania zjawisk przemocy w rodzinie (46%) oraz zaburzeń psychicznych (41%).

Znajomość instytucji zajmujących się rozwiązywaniem problemów społecznych zadeklarowało 80% badanych. W części opisowej pytania osoby te wymieniły instytucje wskazane na wykresie 10:

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania ankietowego

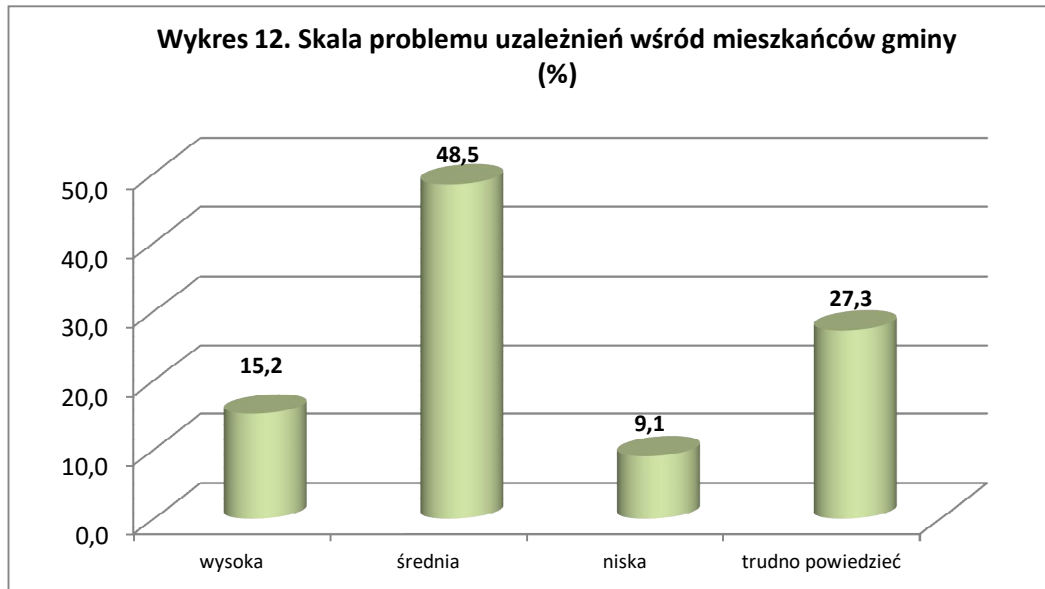
Na podstawie przedstawionych danych można zauważyć wyraźne zaufanie w kierunku ośrodka pomocy społecznej, jako instytucji najbardziej kojarzonej przez respondentów z rozwiązywaniem problemów społecznych (68%). Jako drugą instytucję badani wymienili również komisję ds. rozwiązywania problemów alkoholowych (10%).

Na pytanie dotyczące wyznaczenia maksymalnie trzech obszarów oferty pomocy społecznej świadczonej osobom i rodzinom dotkniętym problemami społecznymi w gminie, które są najbardziej zadowalające, respondenci udzielili odpowiedzi zestawionych na wykresie 11:

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania ankietowego

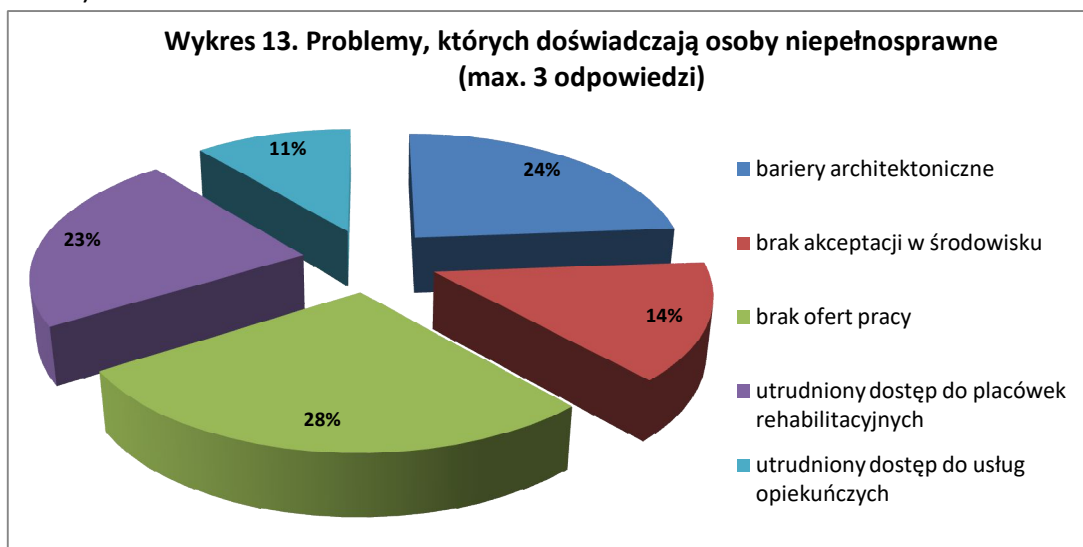
Kolejne pytanie, miało na celu oszacowanie jak mieszkańcy Gminy Wartkowice oceniają salę problemu uzależnień. Respondenci udzielili odpowiedzi na pytanie zestawionych na wykresie 12:

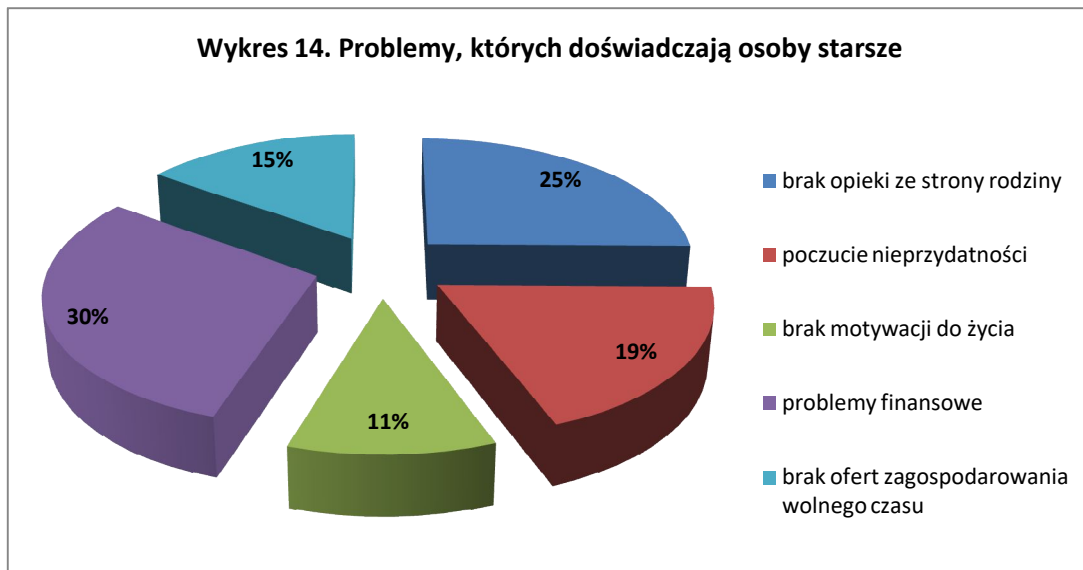
Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania ankietowego

Z zestawionych danych wynika, iż mieszkańcy dostrzegają problem uzależnień w swoim otoczeniu na poziomie średnim (48,5%), na poziomie wysokim (15,2%). Jest to przesłanka, ku zwiększeniu świadomości wśród mieszkańców w zakresie przeciwdziałania wszelkiego rodzaju uzależnień. Pomocą posłużą m.in. opracowywane gminne programy przeciwdziałania alkoholizmowi i narkomanii.

Kolejne pytanie skierowane do respondentów miało na celu wyznaczenie problemów, które najczęściej doświadczają osoby niepełnosprawne (wykres 13) oraz osoby starsze (wykres 14).

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania ankietowego

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania ankietowego

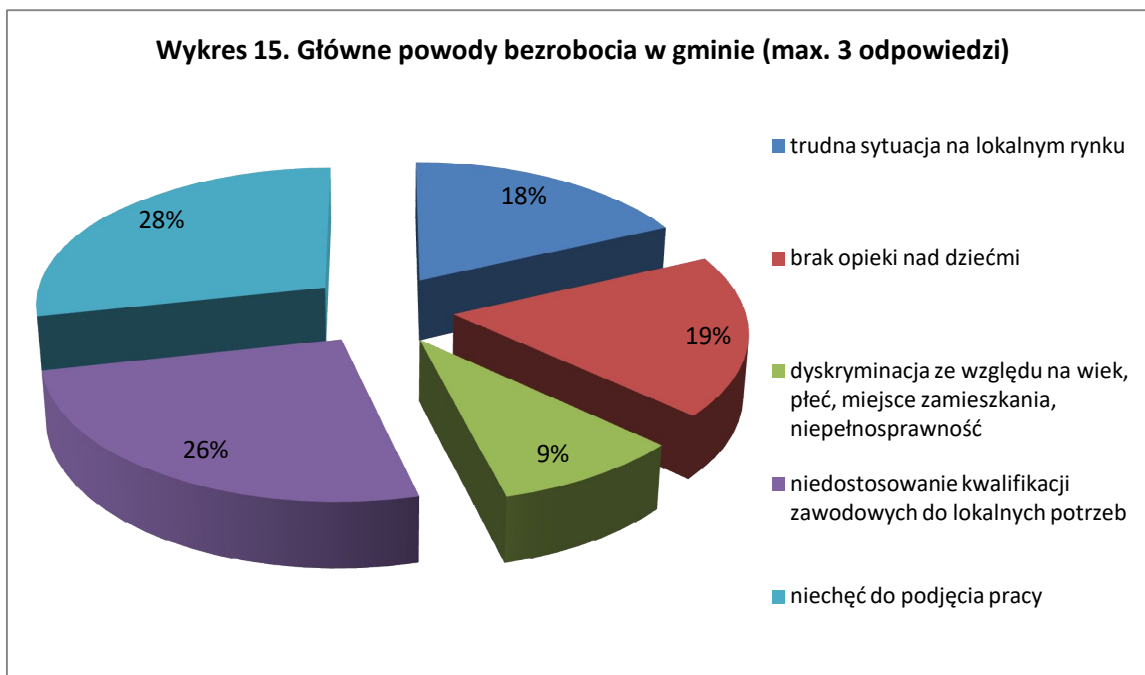
Respondenci udzielając swoich odpowiedzi ocenili, iż największymi problemami, których doświadczają osoby niepełnosprawne są:

- brak ofert pracy (28%);
- bariery architektoniczne (24%);
- utrudniony dostęp do placówek specjalistycznych (23%);
- utrudniony dostęp do usług opiekuńczych (11%).

Wyniki badania w zakresie określenia problemów, których doświadczają osoby starsze wykazały następujący rezultat:

- problemy finansowe (30%);
- brak opieki ze strony rodziny (25%);
- poczucie nieprzydatności (19%);
- brak ofert zagospodarowania wolnego czasu (15%).

Kolejne pytanie miało na celu określić, jakie według mieszkańców są główne powody bezrobocia w gminie. Respondenci mogli wyznaczyć maksymalnie trzy powody. Wynik badania przedstawia wykres 15.

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania ankietowego

Dane przedstawione na wykresie 15 pokazują, iż najwięcej respondentów wskazało jako główny powód bezrobocia w gminie niechęć do podjęcia pracy (28%). Oznacza to, iż mieszkańcy dostrzegają fakt, iż w momencie pojawienia się ofert pracy często bezrobotne osoby nie przyjmują ich, uzasadniając to, na swój wygodny sposób: „nie ma czym dojeżdżać, muszę się kimś zaopiekować”, itp. Ponadto pasywność bezrobotnych w poszukiwaniu zatrudnienia wskazuje na ich bierność i brak pomysłu na znalezienie pracy. Może też być wynikiem ogólnej postawy zniechęcenia i braku wiary w zmianę swojej sytuacji zawodowej. Można sądzić, iż w miarę zwiększającego się okresu bycia bezrobotnym spada motywacja i zaangażowanie w zmianę sytuacji zawodowej. Osoby długotrwale bezrobotne, a właściwie wykluczone społecznie, wypracowują sobie systemy wartości odmienne od ludzi pracujących i dostosowują swoje działania w najbliższym otoczeniu do otrzymania pomocy państwa w postaci świadczeń i zasiłków.

Jako drugi powód bezrobocia badani wskazali niedostosowanie kwalifikacji zawodowych do lokalnych potrzeb (26%). Wskazuje to na fakt, iż jedną z najistotniejszych barier w znalezieniu zatrudnienia wśród bezrobotnych jest niski poziom wykształcenia i brak aspiracji do dalszego kształcenia. W większości legitymują się oni wykształceniem zasadniczym zawodowym i podstawowym. W obecnej sytuacji na rynku pracy, gdzie pracodawcy stawiają coraz większe wymagania a młodzi ludzie wkraczający na rynek pracy legitymują się coraz wyższymi kwalifikacjami, osoby bezrobotne z niskim wykształceniem mają niewielkie szanse na znalezienie zatrudnienia.

W poniższej tabeli 20 przedstawione zostały opinie respondentów na temat działań niezbędnych do podjęcia w celu poprawy sytuacji mieszkańców dotkniętych problemami społecznymi.

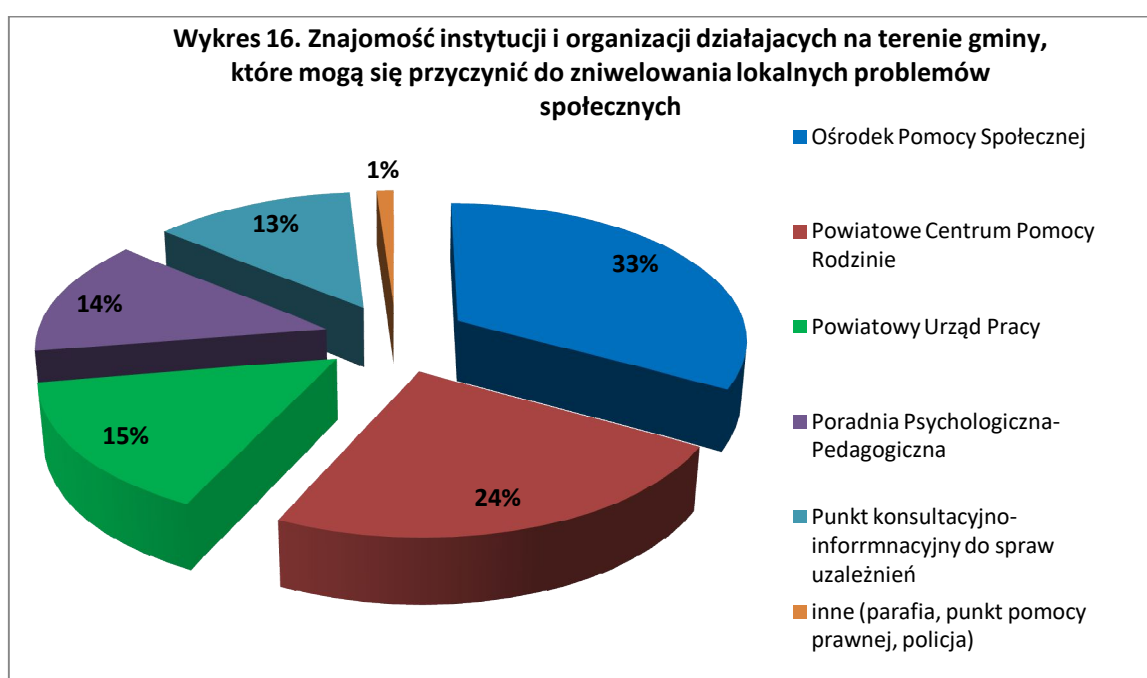
Tabela 20. Opinie respondentów na temat działań niezbędnych do podjęcia w celu poprawy sytuacji mieszkańców dotkniętych problemami społecznymi (%)

Działania, które należy podjąć na rzecz poprawy sytuacji mieszkańców gminy dotkniętych następującymi problemami społecznymi:	
OSOBY NIEPEŁNOSPRAWNE	
<i>Działania:</i>	<i>Wyniki badania</i>
Likwidacja barier w obiektach infrastruktury gminnej	48,5%
Wspomaganie w poszukiwaniu miejsc pracy	48,5%
Pełen dostęp do opieki medycznej, rehabilitacji i pomocy społecznej	58,6%
Zapewnienie równych szans w zakresie dostępu do edukacji, kultury, sportu	23,3%
OSOBY STARSZE	
<i>Działania:</i>	<i>Wyniki badania</i>
Profilaktyka zdrowotna dla osób starszych	51,5%
Pełen dostęp do opieki medycznej, rehabilitacji i pomocy społecznej	57,5%
Organizowanie imprez dla seniorów	36,4%
Uczestnictwo w życiu społeczno-kulturalnym, politycznym itd.	24,2%
OSOBY Z ZABURZENIAMI PSYCHICZNYMI	
<i>Działania:</i>	<i>Wyniki badania</i>
Integracja społeczna	23,3%
Wspieranie rodzin osób z zaburzeniami psychicznymi	60,6%
Pełen dostęp do opieki medycznej, rehabilitacji i pomocy społecznej	38,4%
Tworzenie miejsc pracy chronionej, mieszkań chronionych	42,4%
OSOBY BEZROBOTNE	
<i>Działania:</i>	<i>Wyniki badania</i>
Szkolenia dotyczące możliwości podwyższenia kwalifikacji zawodowych	69,7%
Promocja samo zatrudnienia	22,2%
Aktywizacja społeczno-zawodowa	41,4%
Wspieranie i aktywizacja środowisk wiejskich	34,4%
RODZINY ZMAGAJĄCE SIĘ PROBLEMAMI OPIEKUŃCZO-WYCHOWAWCZYMI	
<i>Działania:</i>	<i>Wyniki badania</i>
Wspieranie rodziny w sprawowaniu jej podstawowych funkcji poprzez zapewnienie pomocy jej członkom	55,6%
Zwiększenie miejsc w żłobkach, przedszkolach	49,5%
Poprawa wzajemnej komunikacji w relacjach rodzice-dzieci	32,3%
Wspólne spędzanie czasu	26,3%
OSOBY UZALEŻNIONE	
<i>Działania:</i>	<i>Wyniki badania</i>
Ochrona zdrowia	40,4%
Działalność edukacyjna	35,4%
Propagowanie zdrowego stylu życia	31,3%
Wzmacnianie braku akceptacji społecznej dla spożywania alkoholu przez dzieci i młodzież	48,5%
OSOBY DOTKNIĘTE PRZEMOCĄ DOMOWĄ	
<i>Działania:</i>	<i>Wyniki badania</i>
pomoc doradcza, terapeutyczna, socjalna - dzieciom i rodzinom dotkniętym	72,7%

przemocą	
ograniczenie występowania zachowań agresywnych wśród młodzieży (ze szczególnym uwzględnieniem agresji słownej)	38,4%
rozpowszechnianie informacji o instytucjach, osobach i możliwościach udzielenia pomocy w środowisku lokalnym	39,4%

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania ankietowego

Ostatnie pytanie kwestionariusza ankietowego miało na celu zbadać wśród wybranej grupy mieszkańców gminy znajomość instytucji i organizacji działających na terenie gminy, mogących przyczynić się do zniwelowania lokalnych problemów społecznych. Zestawienie danych przedstawia wykres 16.

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badania ankietowego

Z opracowania wykresu 16 wynika, iż badana grupa mieszkańców gminy spośród wymienionych w pytaniu instytucji i organizacji, wskazała ośrodek pomocy społecznej (33%) oraz powiatowe centrum pomocy rodzinie (24%) jako instytucje mogące się przyczynić do zniwelowania lokalnych problemów społecznych.

4.3. Analiza SWOT

Analiza SWOT to metoda umożliwiająca przeprowadzenie diagnozy sytuacji, w jakiej znajduje się gmina. Badanie polega na zidentyfikowaniu czynników mających wpływ na powodzenie planu strategicznego, takich jak:

S – Strengths, czyli mocne strony;

W – Weaknesses, czyli słabe strony;

O – Opportunities, czyli szanse;

T – Threats, czyli zagrożenia.

Analiza SWOT została sporządzona wspólnie podczas spotkania warsztatowego z mieszkańcami gminy. Posłużyła określić pozytywne i negatywne elementy czynników wewnętrznych i zewnętrznych, wpływających na rozwój polityki społecznej w Gminie Wartkowiec oraz identyfikować najważniejsze problemy. Analiza została przeprowadzona wykorzystaniem podziału na pięć obszarów, mających kluczowe znaczenie dla rozwoju polityki społecznej, tj.:

- **społeczeństwo**: demografia, wykształcenie mieszkańców, gospodarstwa domowe oraz źródła ich utrzymania, mieszkalnictwo, struktura zatrudnienia i rynek pracy, bezrobocie;
- **gospodarka**: rolnictwo, przedsiębiorczość, turystyka;
- **przestrzeń i środowisko**: położenie administracyjne i geograficzne, położenie komunikacyjne, walory przyrodnicze, walory kulturowe;
- **infrastruktura społeczna**: edukacyjna, sportowa, kultury, ochrony zdrowia i opieki społecznej, bezpieczeństwa publicznego, organizacji pozarządowych;
- **infrastruktura techniczna**: transport i komunikacja, gospodarka wodno-kanalizacyjna, infrastruktura elektroenergetyczna, gospodarka odpadami, infrastruktura telekomunikacyjna.

Wyniki przeprowadzonej analizy przedstawia tabela 21.

Tabela 21: Analiza SWOT dla Gminy Wartkowiec

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> ✓ korzystne położenie w centrum kraju; ✓ bliskość stref ekonomicznych; ✓ lokalizacja autostrady A2; ✓ dobra infrastruktura drogowa; ✓ dobra sieć połączeń drogowych; ✓ walory przyrodnicze i krajobrazowe; ✓ szlaki turystyczne (piesze, rowerowe, konne); ✓ zabytki i pomniki przyrody; ✓ pozyskiwanie środków unijnych; ✓ młode coraz lepiej wykształcone społeczeństwo; ✓ nowoczesna biblioteka gminna z dostępem do Internetu; ✓ doposażone placówki oświatowe (punkty przedszkolne, przedszkola, szkoły); ✓ dobrze rozbudowana baza sportowo-rekreacyjna (hala sportowa, Orlik, boiska, place zabaw); ✓ duża ilość budynków i jednostek ochotniczych straży pożarnych; ✓ powstanie świetlic środowiskowych utworzonych dzięki dofinansowaniu pozyskanych przez OSP; ✓ wolne tereny pod inwestycje, działalność 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ migracja młodych i wykształconych do miast; ✓ brak komunikacji międzyludzkiej, zamknięcie młodych w cyberświecie; ✓ brak ofert pracy dla osób z wyższym wykształceniem; ✓ brak inicjatyw związanych z zagospodarowaniem czasu osobom starszym; ✓ mała liczba wydarzeń okolicznościowych (kulturalnooświatowych); ✓ brak skuteczności w leczeniu uzależnień, m.in. alkoholizmu; ✓ brak bazy hotelowej i gastronomicznej; ✓ mała liczba gospodarstw agroturystycznych; ✓ brak całodobowej opieki zdrowotnej; ✓ brak lekarzy specjalistów w dziedzinie służby zdrowia; ✓ dyżury dzielnicowego na posterunku policji (zamknięcie całodobowo otwartego posterunku); ✓ mała liczba organizacji pozarządowych; ✓ brak stanowiska w strukturze GOPS ds. opieki na osobami starszymi (usługi opiekuńcze, opiekunka środowiskowa); ✓ brak wolontariatu;

<ul style="list-style-type: none"> ✓ usługową, turystyczną; ✓ rozwój przedsiębiorczości; ✓ istnienie zespołu muzycznego; ✓ działania pomocy społecznej w zakresie dystrybucji paczek żywnościowych oraz zapewnienia obiadów dla dzieci i młodzieży; ✓ coroczne zatrudnianie psychologa ds. porad związanych z walką z m.in. uzależnieniami; ✓ odpowiednia gospodarka odpadami; ✓ posiadanie działającej oczyszczalni ścieków; ✓ inwestycje w gospodarkę wodno-ściekową; 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ brak dostępu do sanitariatu w wielu domach; ✓ brak w wielu miejscowościach dostępu do Internetu; ✓ mała liczba mieszkań socjalnych; ✓ brak mieszkań dla młodych; ✓ brak sieci energetycznej wysokiego napięcia szczególnie na terenach inwestycyjnych wokół autostrady; ✓ bariery architektoniczne dla osób niepełnosprawnych w budynku Urzędu Gminy;
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> ✓ posiadanie na terenie gminy dużego zakładu pracy JTI, zapewniającej pracę m.in. mieszkańcom gminy; ✓ rozwój JTI – budowa nowych hal – szansą na zatrudnienie; ✓ korzystanie osób bezrobotnych z unijnych dotacji na rozpoczęcie działalności (z PUP); ✓ aktywizacja osób 50+ przez Powiatowy Urząd Pracy; ✓ planowanie utworzenia prywatnego żłobka dla dzieci; ✓ świadczenie wychowawcze przyznawane rodzinom z dziećmi – poprawa sytuacji finansowej; ✓ powstanie punktu porad prawnych (bezpłatne porady dla ustawowo określonych osób¹⁴); ✓ bliskość prężnie rozwijającego się Uniejowa – zwiedzanie terenów gminy; ✓ współpraca z Lokalną Grupą Działania Prym; ✓ uruchamianie licznych projektów unijnych z możliwością o pozyskanie środków finansowych; ✓ rozwinięcie infrastruktury technicznej województwa szansą dla gminy - poprzez utworzenie ścieżki rowerowej – stworzenie możliwości zagospodarowania wolnego czasu i promocji aktywnego wypoczynku; ✓ promowanie walorów turystycznych, przyrodniczych, kulturowych gminy. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ starzenie się społeczeństwa; ✓ niski przyrost naturalny; ✓ mała liczba liderów (animatorów) lokalnych; ✓ ograniczenie wśród beneficjentów mogących skorzystać z bezpłatnej porady prawnej; ✓ łatwy dostęp do nielegalnych źródeł używek; ✓ patologie spowodowana brakiem pracy i nadużywaniem alkoholu; ✓ wulgaryzacja społeczeństwa; ✓ bezrobocie i brak lokalnych działań przeciwdziałających długotrwałemu bezrobociu; ✓ brak motywacji do podjęcia pracy lub kontynuacji nauki; ✓ istnienie zjawiska nielegalnego zatrudnienia; ✓ wzrastające zapotrzebowanie na usługi opiekuńcze; ✓ niska świadomość społeczeństwa w zakresie segregacji odpadów; ✓ brak świadomości ekologicznej (wypalanie plastików, sklejek drewnianych); ✓ brak połączenia komunikacyjnego, szczególnie w weekendy.

Źródło: opracowanie własne na podstawie materiałów ze spotkania warsztatowego

14 Ustawa z dnia 5 sierpnia 2015 r. o nieodpłatnej pomocy prawnej oraz edukacji prawnej (Dz.U. 2015 poz. 1255). Ustawa ta zakłada, że z darmowej pomocy prawnej mogą skorzystać: osoby, które nie ukończyły 26 lat; osoby, które ukończyły 65 lat; osoby fizyczne, którym w okresie roku poprzedzającego zostało przyznane świadczenie z pomocy społecznej na podstawie ustawy o pomocy społecznej; osoby posiadające ważną kartę dużej rodziny; weterani, kombatancki; osoby, które w wyniku wystąpienia klęski żywiołowej, katastrofy naturalnej lub awarii technicznej znalazły się w sytuacji zagrożenia lub poniosły straty; osoby, które są w ciąży.

4.4. Wnioski i prognozy zmian

Analiza danych przeprowadzona na potrzeby opracowania niniejszej Strategii pozwala na przedstawienie pewnych wniosków oraz wyznaczenie kierunków zmian:

1. Głównym czynnikiem stanowiącym zagrożenie dla rozwoju społecznego jest nadal zjawisko wykluczenia społecznego. To właśnie osoby dotknięte lub zagrożone wykluczeniem społecznym są przede wszystkim odbiorcami systemu pomocy społecznej lub szerzej – systemu zabezpieczenia społecznego. Przyczyną takiego stanu są m.in.: niskie zarobki, bezrobocie, alkoholizm, apatia, obojętność, przyzwyczajenie do stałego korzystania z zasiłku, brak chęci do zmiany swojej sytuacji oraz syndrom tzw. „wyuczonej bezradności”. Czynnikiem sprzyjającym dziedziczeniu wykluczenia społecznego jest przekazywany z pokolenia na pokolenie brak zaradności życiowej i umiejętności skutecznego radzenia sobie w otaczającej rzeczywistości oraz uzależnienia od pomocy społecznej. Należy ograniczyć wpływ tych czynników poprzez: edukację, akceptację społeczną, aktywizację i integrację społeczną, integrację sąsiedzką, pozyskiwanie środków finansowych, alternatywne formy spędzania wolnego czasu, podnoszenie kwalifikacji, realizację nowych ministerialnych programów prorodzinnych.
2. Rodzina jest podstawowym środowiskiem funkcjonowania swoich członków, w tym rozwoju dzieci. Stanowi ona środowisko, w którym dziecko uczy się i przygotowuje do samodzielnego życia. Analiza problemów społecznych w Gminie wykazała, że wskazanym jest wszechstronne wspieranie rodzin, w tym wzmacnianie funkcji edukacyjnej, kulturowej i rekreacyjnej rodziny. Na szczególną uwagę zasługują dzieci i młodzież wywodzące się z tychże środowisk, w tym młodzież utalentowana, której umożliwić należy równy z innymi rówieśnikami dostęp do zajęć artystycznych, sportowych oraz innych, rozwijających ich uzdolnienia.
3. Podejmować należy zdecydowane i zintegrowane działania na rzecz wspierania trwałości rodziny. Wsparcia wymagają zwłaszcza rodziny przeżywające trudności w pełnieniu funkcji opiekuńczo - wychowawczych. W sytuacji kryzysowej, w której się znalazły winno wspierać się je między innymi w formie poradnictwa, w tym specjalistycznego, terapii rodzinnej oraz pomocą asystenta rodziny.
4. Analiza problemów społecznych w Gminie wykazała, że takie zjawiska jak ubóstwo, bezrobocie, niepełnosprawność, jak również uzależnienia i przemoc są ważnymi elementami determinującymi sytuację socjalną rodzin. Realizowana w tychże rodzinach praca socjalna może przyczynić się do wzrostu ich samodzielności w rozwiązywaniu własnych problemów życiowych. Między innymi dlatego tak istotne jest inwestowanie w kształcenie i rozwój pracowników służb socjalnych, którzy stykając się z wielorakimi sytuacjami w środowisku winni być wszechstronnie przygotowani. Nowe formy pracy socjalnej stawiają przed pracownikami socjalnymi oraz asystentami rodziny coraz bardziej zróżnicowane wymagania profesjonalne. Umiejętność dobrego zdiagnozowania sytuacji klientów, zaplanowania oraz zrealizowania adekwatnych działań zależna jest od posiadania wiedzy z wielu dziedzin nauki.

5. W obliczu globalnej tendencji starzenia się społeczeństwa wskazanym jest planowanie systemu wsparcia dla osób starszych. W zaleceniach dotyczących organizowania tego systemu wskazuje się, że koniecznym jest zachowanie dotychczasowego środowiska życiowego, bowiem wyrwanie z niego, zwłaszcza nagłe, zerwanie więzi rodzinnych i sąsiedzkich powoduje poczucie wyłączenia, samotności i utraty bezpieczeństwa, które tak ważne jest szczególnie w okresie starości. Dlatego działania w tym obszarze koncentrować powinny się przede wszystkim na rozwoju usług opiekuńczych, świadczonych w miejscu zamieszkania. Wsparcie w czynnościach samoobsługowych i załatwianiu spraw bytowych jest istotne nie tylko w przypadku osób sędziwych, stanowiących samodzielne gospodarstwa domowe. Konieczność sprawowania opieki nad człowiekiem starym jest bowiem wyzwaniem także dla członków rodziny, chociażby dlatego, że koliduje z pracą zawodową. Rozwój zawodowy, pragnienie posiadania wielu dóbr, utrzymania wysokiej stopy życiowej, powodują, że niewiele czasu pozostaje, aby zapewnić właściwą opiekę starszemu członkowi rodziny.
6. W celu zaktywizowania osób starszych, ich wychodzeniu poza przestrzeń domową, niezbędne jest stworzenie dla nich dziennych form wsparcia, na przykład w postaci klubu seniora. W planowaniu przedsięwzięć na rzecz tej grupy osób niezbędne jest także zwrócenie szczególnej uwagi na bariery ograniczające jej udział w życiu społeczności lokalnej. Niewątpliwie należą do nich ograniczenia finansowe. Biorąc pod uwagę, że osoby starsze ponoszą znacznie wyższe wydatki na leki, rehabilitację, sprzęt rehabilitacyjny, mogą mieć duże trudności na przykład z dostępem do usług o charakterze kulturalnym czy sportowym. Zwracać uwagę należy także na zagrożenie ubóstwem gospodarstw domowych osób starszych, szczególnie gospodarstw jednoosobowych utrzymujących się z niskich emerytur rolniczych.
7. Realizowana przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej przy współpracy z *Polskim Komitetem Pomocy Społecznej* w ramach realizacji *Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa* na lata 2014-2020 pomoc w formie produktów żywnościowych zakupionych ze środków europejskiego funduszu FEAD może być dla tej grupy odbiorców bardzo ważna.
8. Wielu analogicznych działań jak w stosunku do seniorów wymaga środowisko osób niepełnosprawnych. Należą do nich między innymi działania obejmujące rozwój środowiskowych form pomocy dla osób niepełnosprawnych, udzielanie pomocy rodzinom, w których żyją osoby niepełnosprawne oraz działania obejmujące aktywizację społeczną osób niepełnosprawnych.
9. Bezrobocie przyczynia się do wielu negatywnych zjawisk. Jednym z jego skutków jest ubożenie rodziny, które z kolei prowadzi do narastania konfliktów i przyczynia się do powstawania patologii społecznych (np. przemocy czy alkoholizmu). Występowanie w jednej rodzinie wielu problemów jednocześnie stanowi zagrożenie wykluczeniem społecznym. Warto wskazać, iż zagrożenie wykluczeniem społecznym najczęściej skutkuje np. taką sytuacją, im dłuższy okres braku aktywności, tym bardziej osoba, która utraciła miejsce pracy zaczyna wieść życie bezrobotnej, organizując swoją beczynność

w zależności od czasu przeznaczonego na wypoczynek, którego ma pod dostatkiem. W zależności od możliwości podejmuje pracę „na czarno”. To konieczne przystosowanie się stanu bezrobotnego z przymusu, możliwe dzięki otrzymywanemu zasiłkowi dla bezrobotnych, oddala stopniowo pracownika od rynku pracy, powodując utratę motywacji do aktywnego poszukiwania pracy. Z przymusu staje się bezrobotnym na długi okres, dobrowolnym bezrobotnym, niezdolnym lub mało zainteresowanym powrotem do życia zawodowego. Można przypuszczać, że większość bezrobotnych w długim okresie akceptuje taki stan rzeczy i niezbyt chętnie podejmuje starania o jego zmianę. Takie osoby zamykają się na ogół w swoistych gettach i tracą zdolność powrotu do aktywnego życia zawodowego. W takim przypadku skutkiem wykluczenia może być także tzw. „pułapka bezrobocia”. Aby zaradzić takiemu biegowi sytuacji, bardzo ważne jest prawidłowe zdiagnozowanie przyczyn wykluczenia społecznego, które będzie podstawą do świadczenia skutecznej i efektywnej pomocy osobom, które go doświadczają.

10. W związku z powyższym, rodziny te wymagają wsparcia na różnych płaszczyznach, w tym szerokiego poradnictwa, pomocy psychologicznej, w wielu przypadkach także prawnej.
11. W świetle przeprowadzonych analiz kluczowymi winny być również działania profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień oraz przeciwdziałania przemocy w rodzinie, adresowane do różnych grup odbiorców tj. dzieci, młodzieży oraz dorosłych. Działania te powinny koncentrować się z jednej strony na niwelowaniu czynników ryzyka zachowań szkodliwych, z drugiej na wzmacnianiu tego co przed nimi chroni. Bezpieczna rodzina z silnymi więziami międzypokoleniowymi, identyfikacja ze społecznością lokalną, szerokie i rozwijane zainteresowania są najistotniejszymi czynnikami chroniącymi przed zjawiskami patologii.

Celem realizowanej pomocy winno być trwałe włączenie społeczne i integracja rodzin ze środowiskiem, jak również uchronienie dzieci przed dziedziczeniem statusu społecznego rodziców. Do osiągnięcia powyższego przyczyni się podejmowanie współpracy samorządu terytorialnego Gminy Wartkowiec z instytucjami rynku pracy, a także działającymi w Gminie organizacjami pozarządowymi, która zapewni komplementarne zabezpieczenie potrzeb mieszkańców.

Prognozowanie kierunków zmian w zakresie problemów zdiagnozowanych w niniejszej Strategii, do których należą: *bezrobocie, niepełnosprawność, długotrwała lub ciężka choroba, ubóstwo, uzależnienia, przemoc oraz bezradność w sprawach opiekuńczo - wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego* jest bardzo trudne. Niektóre z tych problemów np. bezrobocie zależą w dużej mierze od wielu czynników zewnętrznych krajowych, a nawet światowych. Inne często występują razem – np. niepełnosprawność czy bezrobocie często są główną przyczyną ubóstwa.

Mimo, że nie zawsze do końca możliwe jest wyeliminowanie wielu negatywnych zjawisk, należy poszukiwać nowych metod radzenia sobie z nimi i rozwijać różnego typu usługi o charakterze wspierającym, pomocowym czy edukacyjnym. Przy ich realizacji wskazanym jest podejmowanie szerokiej współpracy instytucji i organizacji działających na

terenie Gminy. Kompleksowemu rozwiązywaniu problemów społecznych sprzyjałyby inicjatywy takie, jak: pozyskiwanie środków unijnych na tworzenie świetlic, klubów, organizację imprez integracyjnych, kawiarenek internetowych, szkolenia dla liderów, centrum aktywności społecznej (dla pobudzania ludzi do działania), szkolenia dla bezrobotnych w celu ich aktywizacji, zwiększania kwalifikacji, zatrudnianie specjalistów, zwiększanie dostępności do badań różnego typu, profilaktyka wśród dzieci i młodzieży, czy też tworzenie punktów konsultacyjnych.

Niniejsza diagnoza zjawisk i problemów społecznych, a także zasobów środowiska lokalnego stanowi podstawę do sformułowania celów strategicznych i operacyjnych.

5. Wizja i misja oraz kierunki rozwoju Gminy Wartkowie

5.1. Misja i wizja

Istotą zdefiniowania misji jest wskazanie roli, jaką należy spełnić w dążeniu do najbardziej pożądanego przyszłego kształtu w zakresie polityki społecznej Gminy Wartkowie (wizji) w oparciu o posiadane zasoby z uwzględnieniem potrzeb mieszkańców Gminy i istniejących do rozwiązania problemów społecznych. Sformułowana wizja daje wskazówki dotyczące wyznaczenia kierunków i sposobów działania. Na potrzeby „Strategii rozwiązywania problemów społecznych dla Gminy Wartkowie na lata 2017 – 2026” przyjęta została wizja w nadal tym samym brzmieniu:

WIZJA GMINY:
GINA WARTKOWICE – MAŁY ŚWIAT WIELKICH MOŻLIWOŚCI!

Cel główny (misja):

MISJA:
**TWORZENIE WARUNKÓW SPRZYJAJĄCYCH WZROSTOWI SPÓJNOŚCI
SPOŁECZNEJ I PODNOSZENIU JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW GMINY.**

5.2. Cele strategiczne i operacyjne w zakresie polityki społecznej oraz kierunki działań

Cele strategiczne wypracowane w wyniku przeprowadzonej analizy wyznaczone do realizacji na lata 2017 - 2026:

- 1. Przeciwdziałanie ubóstwu oraz wykluczeniu społecznemu.**
- 2. Tworzenie warunków do właściwego funkcjonowania rodziny.**
- 3. Zwiększenie poziomu integracji społecznej wśród mieszkańców.**

4. **Wspieranie aktywizacji zawodowej i ograniczanie negatywnych skutków pozostawania bez pracy.**
5. **Wzmacnianie uczestnictwa osób starszych i osób niepełnosprawnych w życiu społecznym.**
6. **Wzmocnienie bezpieczeństwa mieszkańców.**

Cel strategiczny 1: Przeciwdziałanie ubóstwu oraz wykluczeniu społecznemu	
Cel operacyjny 1: Prowadzenie i wspieranie działań na rzecz włączenia osób i rodzin do życia społecznego	
Kierunki działań	Wskaźniki
Realizowanie projektów i programów przyczyniających się do przeciwdziałania i zmniejszania poziomu wykluczenia społecznego wśród rodzin	<ul style="list-style-type: none"> – Liczba osób objętych różnymi formami pomocy. – Kwota nakładów na świadczenia pomocy społecznej. – Liczba osób objętych pracą socjalną. – Liczba osób uczestniczących w programach zapobiegających wykluczeniu społecznemu. – Liczba pracowników służb pomocy społecznej uczestniczących w szkoleniach podnoszących ich kompetencje zawodowe/ liczba szkoleń w których uczestniczyli.
Wprowadzanie nowoczesnych form pracy socjalnej, w tym poprzez podnoszenie poziomu kompetencji zawodowych pracowników pomocy społecznej	
Zapewnianie dostępu do różnych form pomocy osobom i rodzinom dotkniętym ubóstwem, wykluczonym społecznie lub zagrożonym wykluczeniem społecznym	
Integrowanie i inicjowanie działań różnych podmiotów w zakresie wzmacniania wsparcia osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym w związku z problemem ubóstwa	
Realizowanie działań służących readaptacji społecznej osób opuszczających zakłady karne i areszty śledcze	
Wspieranie osób i rodzin zagrożonych bezdomnością lub bezdomnych	

Cel strategiczny 2: Tworzenie warunków do właściwego funkcjonowania rodziny.	
Cel operacyjny 1: Wspieranie rodziny w jej prawidłowym funkcjonowaniu.	
Kierunki działań	Wskaźniki
Diagnozowanie zagrożeń i problemów rodziny	<ul style="list-style-type: none"> – Liczba rodzin objętych asystenturą rodzinną; – Liczba rodzin objętych pracą socjalną; – Liczba wydanych Kart Dużej Rodziny;
Realizowanie działań zmierzających do podniesienia kompetencji opiekuńczych i wychowawczych rodziców w tym poprzez organizowanie poradnictwa, pomocy psychologicznej i terapii rodzin	
Wzmacnianie działań zapobiegających dezintegracji rodziny w tym poprzez rozwój pracy socjalnej i usług asystenta rodziny	
Wspieranie i podejmowanie działań zwiększających aktywizację społeczną i zawodową rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym	
Podejmowanie i wspieranie działań mających na celu zwiększenie rodzinom wielodzietnym i rodzinom niepełnym dostępu do dóbr kultury, sportu, wypoczynku i rekreacji	

Cel operacyjny 2: Zapewnienie rodzinom bezpieczeństwa socjalnego	
Kierunki działań	Wskaźniki
Wspieranie finansowe oraz pozafinansowe rodzin znajdujących w trudnej sytuacji życiowej	<ul style="list-style-type: none"> - Liczba rodzin objętych pomocą społeczną; - Liczba rodzin korzystających ze świadczeń rodzinnych; - Liczba rodzin objętych pracą socjalną; - Liczba/wartość udzielonych świadczeń; - Liczba/wartość wydanych posiłków - Liczba wydanych Kart Dużej Rodziny;
Zapewnianie osobom potrzebującym, szczególnie dzieciom posiłków w szkole	
Cel operacyjny 3: Wzmocnienie funkcji edukacyjnej, rekreacyjnej i kulturowej rodziny	
Kierunki działań	Wskaźniki
Propagowanie zasad zdrowego stylu życia	<ul style="list-style-type: none"> - Liczba działań propagujących zdrowy styl życia; - Liczba działań profilaktycznych/liczba osób objętych działaniami profilaktycznymi, w tym liczba dzieci; - Liczba ogólnodostępnych imprez kulturalnych/ Liczba osób uczestniczących w imprezach; - Liczba dzieci korzystających z organizowanych na terenie Gminy zajęć pozaszkolnych.
Podejmowanie działań profilaktycznych, w tym profilaktyki zdrowia dzieci i młodzieży w tym na terenie szkół	
Prowadzenie działalności uświadamiającej na temat zagrożeń zdrowotnych w tym chorób cywilizacyjnych	
Promowanie aktywności fizycznej w tym poprzez organizowanie rodzinnych imprez sportowych	
Organizowanie nieodpłatnych, ogólnodostępnych imprez kulturalnych	
Wspieranie działań na rzecz zwiększania atrakcyjności oferty zajęć pozaszkolnych dla dzieci i młodzieży	

Cel strategiczny 3: Zwiększenie poziomu integracji społecznej wśród mieszkańców.	
Cel operacyjny 1: Podniesienie poziomu świadomości społecznej	
Kierunki działań	Wskaźniki
Organizowanie szkoleń	<ul style="list-style-type: none"> - Liczba i rodzaj szkoleń; - Liczba osób uczestniczących w szkoleniach;
Cel operacyjny 2: Zwiększenie poziomu motywacji do działania	
Organizowanie kursów, warsztatów	<ul style="list-style-type: none"> - Liczba przeprowadzonych kursów; - Liczba udzielonych porad; - Liczba osób korzystających z doradztwa;
Poradnictwo psychologiczne	
Poradnictwo zawodowe	
Cel operacyjny 3: Rozwój liderów i animatorów społecznych	
Organizowanie spotkań, warsztatów	<ul style="list-style-type: none"> - liczba zorganizowanych spotkań, warsztatów;

	- Liczba nowo powstałych grup samopomocowych, nieformalnych, stowarzyszeń
Rozwijanie idei wolontariatu	- Liczba wolontariuszy
Cel operacyjny 4: Rozszerzenie integracji z osobami starszymi	
Organizowanie spotkań integracyjnych	- Liczba spotkań; - Liczba uczestników;
Organizowanie wyjazdów na wydarzenia kulturalne	- Liczba wyjazdów; - Liczba uczestników;
Rozszerzenie integracji między grupami wiekowymi (międzypokoleniowe, szczególnie z osobami starszymi, niepełnosprawnymi)	- Liczba spotkań; - Liczba uczestników;
Poradnictwo psychologiczne	- Liczba udzielonych porad;
Cel operacyjny 5: Zwiększenie możliwości ilości spotkań	
Udostępnienie bazy gminnej na organizację spotkań	- Liczba spotkań;
Poszerzenie oferty kulturalnej OSP	- Liczba spotkań;
Organizacja życia społeczno - kulturalno-integracyjnego w sołectwach na bazie budynków OSP – świetlice środowiskowe	- Liczba uczestników; - Liczba świetlic środowiskowych;
Cel operacyjny 6: Kultywowanie tradycji	
Organizowanie kół zainteresowań, wykorzystując bazę lokalową w szkołach, budynkach OSP	- Liczba kół zainteresowań; - Liczba uczestników
Organizowanie warsztatów tematycznych	- Liczba warsztatów
Organizowanie święta plonów, święta majowego	- Liczba imprez
Organizacja imprez okolicznościowych	- Liczba uczestników; - Liczba imprez.

Cel strategiczny 4: Wspieranie aktywizacji zawodowej i ograniczanie negatywnych skutków pozostawania bez pracy	
Cel operacyjny 1: Podnoszenie poziomu aktywności osób nieaktywnych zawodowo	
Kierunki działań	Wskaźniki
Realizowanie projektów umożliwiających wyrównywanie szans na rynku pracy osobom zagrożonym wykluczeniem lub wykluczonym społecznie	<ul style="list-style-type: none"> - Liczba osób bezrobotnych w gminie; - Liczba osób uczestniczących w projektach realizowanych na rzecz ograniczenia zjawiska bezrobocia; - Liczba bezrobotnych korzystających z różnych form poradnictwa; - Liczba rodzin korzystających z pomocy z powodu bezrobocia.
Pozyskiwanie środków zewnętrznych na projekty i uczestnictwo w projektach z zakresu aktywizacji społecznej i zawodowej	
Podejmowanie ścisłej współpracy na rzecz osób bezrobotnych z Powiatowym Urzędem Pracy i innymi instytucjami rynku pracy, a także organizacjami pozarządowymi	
Wspieranie inicjatyw zmierzających do tworzenia nowych miejsc pracy;	

Cel operacyjny 2: Ograniczanie negatywnych skutków pozostawania bez pracy	
Kierunki działań	
Obejmowanie osób bezrobotnych i ich rodzin pomocą społeczną i pracą socjalną	<ul style="list-style-type: none"> - Liczba osób bezrobotnych w gminie; - Liczba bezrobotnych korzystających z różnych form poradnictwa;
Realizowanie działań ułatwiających osobom bezrobotnym i członkom ich rodzin pełnoprawnego udziału w życiu społecznym	
Rozwiązywanie w rodzinach dotkniętych bezrobociem problemów współistniejących (uzależnienia, utrata nawyków związanych z pełnieniem roli zawodowej).	

Cel strategiczny 5: Wzmacnianie uczestnictwa osób starszych i osób niepełnosprawnych w życiu społecznym.	
Cel operacyjny 1: Podejmowanie działań na rzecz rozwoju systemu wsparcia środowiskowego dla osób starszych i niepełnosprawnych	
Kierunki działań	Wskaźniki
Realizowanie programów profilaktycznych i edukacyjnych mających na celu jak najdłuższe utrzymanie przez osoby starsze i osoby niepełnosprawne dobrego samopoczucia fizycznego, psychicznego i społecznego	<ul style="list-style-type: none"> - Liczba programów profilaktycznych i programów edukacyjnych; - Liczba osób objętych działaniami profilaktycznymi i edukacyjnymi; - Liczba osób niepełnosprawnych objętych pomocą społeczną z tytułu niepełnosprawności; - Liczba osób starszych i osób niepełnosprawnych korzystających ze środowiskowych form wsparcia;
Rozwijanie usług opiekuńczych	
Udzielania wsparcia rodzinom , w których przebywają osoby starsze, w tym przewlekle chorej osoby niepełnosprawne	
Podejmowanie współpracy z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie i Powiatowym Urzędem Pracy, a także z organizacjami pozarządowymi wspierającymi osoby niepełnosprawne w zakresie rehabilitacji społecznej i zawodowej	
Udzielanie wsparcia osobom starszym i osobom niepełnosprawnym w uzyskiwaniu przysługujących tym grupom ulg i uprawnień	
Cel operacyjny 2: Aktywne włączanie osób starszych do życia społecznego	
Kierunki działań	
Podejmowanie działań na rzecz rozwoju wolontariatu osób starszych, a także działań wolontarystycznych na rzecz seniorów	<ul style="list-style-type: none"> - Liczba osób starszych korzystających ze środowiskowych form wsparcia;
Inicjowanie i podejmowanie działań zwiększających motywację seniorów do aktywności fizycznej i psychicznej	
Podejmowanie działań na rzecz wzmacniania więzi międzypokoleniowych	

Cel operacyjny 3: Wspieranie osób niepełnosprawnych w środowisku społecznym i zawodowym.	
Kierunki działań	
Realizowanie działań informacyjno-promocyjnych na temat niepełnosprawności	– Liczba osób niepełnosprawnych korzystających różnych form wsparcia;
Wspieranie osób niepełnosprawnych przy wykorzystaniu instrumentów i narzędzi aktywizacji społecznej i zawodowej	

Cel strategiczny 6: Wzmocnienie bezpieczeństwa mieszkańców	
Cel operacyjny 1: Ochrona osób i rodzin ze szczególnym uwzględnieniem dzieci przed zjawiskami patologii społecznej	
Kierunki działań	Wskaźniki
Prowadzenie działalności profilaktyczno-edukacyjnej wśród różnych grup ze szczególnym uwzględnieniem uczniów szkół gminnych, na temat zachowań ryzykownych w tym uzależnień oraz przemocy	<ul style="list-style-type: none"> – Liczba rodzin objętych pomocą w związku z przemocą; – Liczba osób i rodzin dotkniętych problemami uzależnień; – Liczba uczestników działań profilaktyczno-edukacyjnych, w tym liczba dzieci i młodzieży;
Podejmowanie działań na rzecz zwiększania świadomości dotyczącej zjawiska przemocy w rodzinie	
Udzielanie pomocy w ułatwieniu dostępu do różnych form wsparcia osobom i rodzinom dotkniętym przemocą i różnymi typami uzależnień;	
Podejmowanie działań zapobiegających krzywdzeniu i wykorzystywaniu dzieci	
Organizowanie poradnictwa, wsparcia psychologicznego i pomocy prawnej	
Cel operacyjny 2: Rozwijanie współpracy interdyscyplinarnej na rzecz eliminowania niepożądanych zjawisk społecznych i zachowań szkodliwych	
Kierunki działań	Wskaźniki
Koordinowanie współpracy GKRPA, Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, Zespołu Interdyscyplinarnego, Policji, Oświaty i Służby Zdrowia	<ul style="list-style-type: none"> - Liczba posiedzeń Zespołów Interdyscyplinarnych; - Liczba spotkań grup roboczych;
Rzeczposzechnianie informacji o instytucjach, osobach i możliwościach udzielenia pomocy w środowisku lokalnym	

5.3. Spójność założeń Strategii z innymi dokumentami strategicznymi

Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Wartkowie wpisuje się w istniejące dokumenty programowe na poziomie kraju, województwa i powiatu. Przy opracowywaniu Strategii uwzględniono następujące dokumenty programowe:

- Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030)¹⁵;
- Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020¹⁶;
- Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2020;
- Wojewódzka Strategia w Zakresie Polityki Społecznej 2020 (aktualizacja Wojewódzkiej Strategii w zakresie Polityki Społecznej na lata 2007-2020);
- Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020;
- Strategia Rozwoju Powiatu Poddębickiego 2020;
- Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2014-2024;
- Strategia Rozwoju Gminy Wartkowice na lata 2015-2025.

W dokumentach tych priorytetem jest właściwie funkcjonująca rodzina, problem ubóstwa, ograniczenie ryzyka wykluczenia społecznego, rozwój systemu wspierania rodziny i dziecka w tym ograniczanie skali zjawiska przemocy w rodzinie a także profilaktyka uzależnień.

Na poziomie krajowym odnieść należy się do Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020, której głównym celem jest rozwijanie kapitału ludzkiego poprzez wydobywanie potencjałów osób w taki sposób, by mogły w pełni uczestniczyć w życiu społecznym, politycznym i ekonomicznym na wszystkich etapach życia. Poza celem głównym Strategia Rozwiązywania Kapitału Ludzkiego wyznacza pięć celów szczegółowych tj.:

- wzrost zatrudnienia;
- wydłużenie aktywności zawodowej i zapewnienie lepszej jakości funkcjonowania osób starszych;
- poprawa sytuacji osób i grup zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- poprawa zdrowia obywateli oraz podniesienie efektywności opieki zdrowotnej;
- podniesienie poziomu kompetencji i kwalifikacji obywateli.

Treść niniejszej Strategii jest również zgodna z innymi dokumentami strategicznymi w obszarze polityki społecznej. Należą do nich między innymi strategia Unii Europejskiej na lata 2010-2020 „Europa 2020”¹⁷. Strategia ta jest programem rozwoju społeczno-gospodarczego Unii Europejskiej. Podkreślona została w niej potrzeba wspólnego działania państw członkowskich na rzecz wychodzenia z kryzysu oraz wdrażania reform umożliwiających stawienie czoła wyzwaniom związanym z globalizacją, starzeniem się społeczeństw czy rosnącą potrzebą racjonalnego wykorzystywania zasobów. Wśród trzech powiązanych ze sobą, wzajemnie wzmacniających się priorytetów znalazł się wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu, czyli wspieranie gospodarki charakteryzującej się wysokim poziomem zatrudnienia i zapewniającej spójność gospodarczą, społeczną i terytorialną. W strategii „Europa 2020” wśród inicjatyw przewodnich, mających szczególne znaczenie dla polityki społecznej znalazły się: Europejski program walki z ubóstwem, mający na celu zapewnienie spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej poprzez pomoc osobom biednym i wykluczonym oraz umożliwienie im aktywnego uczestniczenia w życiu

¹⁵Uchwała Nr 8 Rady Ministrów z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie przyjęcia Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.), (M.P. 2017, poz. 260);

¹⁶ Uchwała Nr 104 Rady Ministrów z dnia 18 czerwca 2013 r. w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020, (M.P. 2013 poz. 640);

¹⁷<https://www.mr.gov.pl/strony/zadania/polityka-rozwoju-kraju/strategia-europa-2020/o-strategii/>;

ekonomicznym i społecznym oraz Program na rzecz nowych umiejętności i miejsc pracy, koncentrujący się na stworzeniu warunków do unowocześnienia rynków pracy, przez ułatwienie mobilności pracowników i rozwój ich umiejętności, w celu zwiększenia poziomu zatrudnienia oraz zapewnienie trwałości europejskich modeli społecznych.

6. Źródła finansowania celów strategicznych

Realizacja celów, które zaplanowane zostały w *Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Wartkowice na lata 2017– 2026* wymaga zaangażowania środków pochodzących nie tylko z budżetu Gminy.

Kluczową rolę w finansowaniu celów Strategii winny odegrać także:

- dotacje z budżetu Państwa w tym m.in. dotacje w ramach ogłaszanych konkursów,
- dotacje celowe z budżetu Państwa możliwe do uzyskania z programu ministra właściwego do spraw rodziny na dofinansowanie zadań własnych gminy z zakresu realizacji zadań wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej w szczególności na pokrycie części wydatków związanych z zatrudnieniem asystentów rodziny;
- dotacje ze środków budżetu Województwa Łódzkiego w ramach ogłaszanych konkursów;
- środki Unii Europejskiej oraz pozyskane z innych, nie wymienionych wyżej źródeł.

7. Wdrażanie, monitoring i ewaluacja Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych jest dokumentem wieloletnim i ponadkadencyjnym oraz wymagającym ciągłej pracy nad podnoszeniem jego jakości. Dokument ten nie ogranicza się w swych założeniach jedynie do zadań realizowanych bezpośrednio przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej. Strategia ta proponuje przede wszystkim zadania, które stanowią wyzwania dla całej społeczności lokalnej i wszystkich instytucji działających na polu polityki społecznej.

Realizacja Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych jest procesem, w który zaangażowane powinny być wszystkie podmioty działające w obszarach objętych Strategią. Działania opisane w Strategii skierowane są nie tylko do osób i grup zagrożonych wykluczeniem społecznym, ale skierowane są do całej społeczności Gminy Wartkowice. Istotnym elementem realizacji założeń i celów Strategii jest monitoring jej wdrażania, który wymaga operacjonalizacji celów, ich mierzenia i analizowania. Osiągnięcie celów Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych uzależnione jest także od wysokości pozyskanych środków finansowych na realizację poszczególnych działań.

Prowadzony monitoring zmieniających się potrzeb, a także problemów społecznych umożliwi dostosowanie usług publicznych do zmieniających się okoliczności. Ustala się, że nad całością przebiegu procesu monitorowania, a także ewaluacji osiągniętych rezultatów Strategii czuwać będzie Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wartkowice.

Rolę koordynatora realizacji Strategii pełni Kierownik Ośrodka Pomocy Społecznej przy ścisłej współpracy Sekretarza Gminy. Zadania Koordynatora to przede wszystkim:

- 1) bieżąca analiza stanu realizacji strategii;
- 2) obserwacja uwarunkowań zewnętrznych i wewnętrznych wpływających lub mogących wpłynąć na realizację Strategii;
- 3) nadzór nad promocją Strategii i zapewnienie mieszkańcom dostępu do informacji.

Jednym z narzędzi procesu monitorowania Strategii będzie, każdego roku przedkładana Radzie Gminy, *ocena zasobów pomocy społecznej* przygotowywana w oparciu o analizę lokalnej sytuacji społecznej i demograficznej. Monitorowane będą również określone wskaźniki realizacji działań przypisane każdemu z wyznaczonych celów strategicznych. Istotnym narzędziem monitoringu Strategii będzie również analiza sprawozdań rzeczowo - finansowych oraz z efektów pracy innych podmiotów zaangażowanych w realizację Strategii.

Wnioski końcowe sporządzane podczas opracowywania corocznej oceny zasobów pomocy społecznej będą podstawą do ewaluacji strategii. Ogólnym celem ewaluacji będzie podwyższenie stopnia adekwatności i znaczenia rezultatów wynikających z realizacji Strategii. Zadaniem ewaluacji jest:

- identyfikacja słabych i mocnych stron;
- dostrzeżenie możliwości i ograniczeń;
- wskazanie kierunków rozwoju i priorytetów działań;
- analiza i poprawienie błędów;
- wsparcie przedsięwzięć finansowanych przez gminę;
- usprawnienie zarządzania i poprawa procesu decyzyjnego.

Długookresowy charakter planowania strategicznego w zakresie problematyki społecznej wymaga stałego śledzenia zmian prawnych, gospodarczych, politycznych, społecznych i ich uwzględnienia w kolejnych Strategiach. Z racji dynamicznego rozwoju gminy mogą pojawiać się nowe, nie rozpoznane do tej pory cele i zadania. Wszelkie wnioski i rekomendacje z monitoringu i ewaluacji strategii oraz wyniki z obserwacji zjawisk społecznych rodzących zapotrzebowanie na pomoc społeczną i potrzeby wynikające z aktualnej sytuacji społeczno-gospodarczej gminy, posłużą jako materiał do sporządzenia strategii rozwiązywania problemów społecznych na kolejne lata.

ZAŁĄCZNIK 1

KWESTIONARIUSZ ANKIETOWY

„Problemy społeczne w opinii środowiska lokalnego”

Zwracamy się do Państwa z prośbą o wypełnienie poniższej ankiety. Kierujemy ją do mieszkańców gminy Wartkowice, w celu zapoznania się z Państwa opiniami i potrzebami. Wiedza, którą uzyskamy dzięki tej ankiecie posłuży nam do opracowania „Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Wartkowice na lata 2017-2026”.

Ankieta ma charakter anonimowy!

1. Jakie problemy społeczne dostrzega Pani/Pan w miejscu swojego zamieszkania?

(Proszę zaznaczyć znakiem X odpowiedź)

	Tak	Nie	Nie wiem
Ubóstwo			
Bezdomność			
Bezrobocie			
Długotrwała lub ciężka choroba			
Zaburzenia psychiczne			
Niepełnosprawność			
Przemoc w rodzinie			
Alkoholizm			
Narkomania			
Problemy opiekuńczo-wychowawcze			
Samotne wychowywanie dzieci			
Wielodzietność			
Brak mieszkań			

Inny problem (jaki?).....

2. Czy zna Pani/Pan instytucje w Gminie Wartkowice zajmujące się rozwiązywaniem problemów społecznych?

Tak

Nie

Proszę wymienić:

3. W jakim obszarze oferta pomocy świadczonej osobom i rodzinom dotkniętym problemami społecznymi w gminie jest najbardziej zadowalająca?

(proszę zaznaczyć znakiem X maksymalnie 3 odpowiedzi)

Ubóstwo		Mieszkalnictwo	
Bezrobocie		Dysfunkcyjność rodzin	
Alkoholizm		Długotrwała lub ciężka choroba	
Niepełnosprawność		Narkomania	
Problemy osób starszych		Bezdomność	
Przemoc w rodzinie		Inny obszar (jaki?)	
		

4. Jaka według Pani/Pana jest skala problemu uzależnień wśród mieszkańców gminy Wartkowice? (prosimy zaznaczyć właściwą odpowiedź)

Wysoka

Średnia

Niska

Trudno powiedzieć

5. Jakich problemów według Pani/Pana najczęściej doświadczają osoby niepełnosprawne? (prosimy zaznaczyć maksymalnie 3 odpowiedzi)

- Bariery architektoniczne
- Brak akceptacji w środowisku
- Brak ofert pracy
- Utrudniony dostęp do placówek rehabilitacyjnych
- Utrudniony dostęp do usług opiekuńczych
- Inne (jakie?)

6. Jakich problemów według Pani/Pana najczęściej doświadczają osoby starsze?

- Brak opieki ze strony rodziny
- Poczucie nieprzydatności
- Brak motywacji do życia
- Problemy finansowe
- Brak ofert zagospodarowania wolnego czasu
- Inne (jakie?)

7. Jakie Pani/Pana zdaniem są główne powody bezrobocia w gminie? (prosimy zaznaczyć maksymalnie 3 odpowiedzi)

- Trudna sytuacja na lokalnym rynku
- Brak opieki nad dziećmi
- Dyskryminacja ze względu na wiek, płeć, niepełnosprawność, miejsce zamieszkania
- Niedostosowanie kwalifikacji zawodowych do lokalnych potrzeb
- Niechęć do podjęcia pracy
- Inne (jakie?)

8. Jakie Pani/Pana zdaniem działania należałoby podjąć w celu poprawy sytuacji na rzecz:

- Osób niepełnosprawnych:

- Likwidacja barier w obiektach infrastruktury gminnej
- Wspomaganie w poszukiwaniu miejsc pracy
- Pełen dostęp do opieki medycznej, rehabilitacji i pomocy społecznej
- Zapewnienie równych szans w zakresie dostępu do edukacji, kultury, sportu

- Osób starszych:

- Profilaktyka zdrowotna dla osób starszych
- Pełen dostęp do opieki medycznej, rehabilitacji i pomocy społecznej
- Organizowanie imprez dla seniorów
- Uczestnictwo w życiu społeczno-kulturalnym, politycznym itd.

- Osób z zaburzeniami psychicznymi

- Integracja społeczna
- Wspieranie rodzin osób z zaburzeniami psychicznymi
- Pełen dostęp do opieki medycznej, rehabilitacji i pomocy społecznej
- Tworzenie miejsc pracy chronionej, mieszkań chronionych

- Osób bezrobotnych:

- Szkolenia dotyczące możliwości podwyższenia kwalifikacji zawodowych
- Promocja samo zatrudnienia

- Aktywizacja społeczno-zawodowa
- Wspieranie i aktywizacja środowisk wiejskich

- Rodzin zmagających się z problemami opiekuńczo-wychowawczymi:

- Wspieranie rodziny w sprawowaniu jej podstawowych funkcji poprzez zapewnienie pomocy jej członkom
- Zwiększenie miejsc w żłobkach, przedszkolach
- Poprawa wzajemnej komunikacji w relacjach rodzice-dzieci
- Wspólne spędzanie czasu

- Osób uzależnionych:

- Ochrona zdrowia
- Działalność edukacyjna
- Propagowanie zdrowego stylu życia
- Wzmacnianie braku akceptacji społecznej dla spożywania alkoholu przez dzieci i młodzież

- Osób dotkniętych przemocą domową:

- pomoc doradcza, terapeutyczna, socjalna - dzieciom i rodzinom dotkniętym przemocą
- ograniczenie występowania zachowań agresywnych wśród młodzieży (ze szczególnym uwzględnieniem agresji słownej)
- rozpowszechnianie informacji o instytucjach, osobach i możliwościach udzielenia pomocy w środowisku lokalnym

9. Jakie według Pani/Pana instytucje i organizacje działające na terenie gminy bądź obejmujące zasięgiem działania jej mieszkańców mogą w największym stopniu przyczynić się do zniwelowania lokalnych problemów społecznych? (prosimy zaznaczyć maksymalnie 3 odpowiedzi)

- Ośrodek Pomocy Społecznej
 - Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie
 - Powiatowy Urząd Pracy
 - Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna
 - Punkt konsultacyjny - informacyjny do spraw uzależnień
- Inne (jakie?)

Metryczka:

<p>Płeć:</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ Kobieta ☐ Mężczyzna <p>Wykształcenie:</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ gimnazjalne i niższe ☐ zasadnicze zawodowe ☐ średnie ☐ wyższe 	<p>Wiek:</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ poniżej 25 lat ☐ 25-60 lat ☐ powyżej 60 lat <p>Sytuacja zawodowa:</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ aktywny zawodowo ☐ bierny zawodowo ☐ bezrobotny
--	--

Dziękujemy za wypełnienie ankiety.